

**НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"АГРАРНЕ ПРАВО"**

**(відповідно до вимог ECTS)
для студентів V курсу**

**Харків
"Право"
2009**

ББК 67.9 (4 УКР) 307
Н 15

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого (протокол № 2 від 20.03.2009 р.)*

У к л а д а ч і : В.П. Жушман,
А.М. Стагівка,
В.М. Корнієнко,
О.М. Туєва,
В.Ю. Уркевич,
Т.В. Курман,
Г.С. Корнієнко,
В.П. Станіславський

**Навчально-методичний посібник для
Н 15 самостійної роботи та практичних занять з
навчальної дисципліни "Аграрне право"
(відповідно до вимог ECTS) для студентів V курсу /
Уклад.: В.П. Жушман, А.М. Стагівка, В.М. Корнієнко та
ін. - Х.: Нац. юрид. акад. України, 2009. - 98 с.**

ISBN 978-966-458-133-9

ББК 67.9 (4 УКР) 307

© Національна юридична академія
України, 2009
© «Право», 2009

ISBN 978-966-458-133-9

1. ВСТУП

Навчальний курс “Аграрне право” включає питання про поняття, предмет, метод і систему аграрного права, його принципи, суб’єкти та об’єкти аграрних правовідносин, право членства громадян у сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу, право власності сільськогосподарських підприємств, правовий режим майна державних (комунальних) сільськогосподарських підприємств, управління ними, правове регулювання організації, оплати та дисципліни праці в сільськогосподарських підприємствах тощо.

У процесі вивчення навчального курсу студенти повинні засвоїти основні категорії аграрного права, зміст аграрно-правових інститутів, закономірності їх розвитку, навчитися тлумачити норми аграрного законодавства та правильно застосовувати їх при розв’язанні конкретних практичних питань, набути досвіду аналітичної роботи.

Курс аграрного права передбачає різні форми навчання: лекції, практичні заняття, колоквіуми, експериментальні форми практичних робіт, тестування, написання курсових робіт.

Практичні заняття – одна з основних форм навчання. Їх мета полягає у засвоєнні головних теоретичних положень і відпрацюванні навичок практичного застосування норм аграрного права та законодавства для вирішення питань, що виникають при застосуванні аграрного права та законодавства на практиці (при створенні та функціонуванні суб’єктів сільськогосподарського виробництва, розпаюванні земель сільськогосподарського призначення тощо). Практичні заняття з аграрного права проходять у формі розв’язання задач, ділових ігор, вивчення конкретних практичних прикладів. У окремих випадках проводяться колоквіуми з найважливіших теоретичних тем. Велика увага приділяється самостійній роботі студентів, проведенню індивідуальних консультацій.

Готуючись до занять, студенти опрацьовують відповідні розділи підручників і рекомендовану літературу, засвоюють необхідні нормативні акти, знайомляться з судовою практикою. При виконанні завдань студентам слід вивчити їх умови, дати юридичний аналіз викладених обставин, відповісти на всі поставлені запитання, викласти відповіді письмово у виді роз-

горнутих, обґрунтованих і мотивованих рішень з посиланням на певні норми аграрного та інших галузей права.

На практичних заняттях перевіряється ступінь засвоєння студентами теорії аграрного права з відповідних питань, положень законодавства та практики його застосування. Перевірка знань здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю. Підсумковою формою контролю знань студентів є іспит, яким перевіряється, як студенти засвоїли теоретичні знання, уміння їх застосовувати, а також самостійно працювати з науковою та навчальною літературою.

У результаті вивчення аграрного права студенти повинні:

знати стан основних проблем науки аграрного права з таких питань: предмет, метод і система аграрного права; джерела (форми) аграрного права; внутрішні та зовнішні аграрні правовідносини; суб'єкти аграрного права; правове становище фермерського господарства; правове становище особистого селянського господарства; правове становище сільськогосподарського кооперативу; правове становище сільськогосподарських товариств (АТ, ТОВ); правове регулювання виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників; правове регулювання відносин з організації, дисципліни, оплати та охорони праці в сільськогосподарських підприємствах; договірні відносини у сфері сільськогосподарського виробництва;

вільно орієнтуватися у системі аграрного права України;

ознайомитися з практикою застосування аграрного законодавства України, основними напрямками його подальшого розвитку;

уміти правильно тлумачити та застосовувати норми аграрного права та законодавства у процесі роботи за юридичною спеціальністю; використовувати дані науки аграрного права для вирішення професійних завдань; знати основні напрямки проведення аграрної та земельної реформ; аргументувати власну точку зору та прийняте за конкретним завданням рішення.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Тема	Всього годин	У тому числі			
			лекції	практичні заняття	самостійна робота	індивідуаль- на робота
1	2	3	4	5	6	7
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Загальні положення аграрного права						
1	Предмет і система аграрного права	8	4	2		2
2	Джерела (форми) аграрного права	8	2	4		2
3	Аграрні правовідносини	6	2		2	2
4	Суб'єкти аграрного права. Громадяни як учасники аграрних правовідносин	10	4	2	2	2
5	Державно-правове регулювання сільського господарства в Україні	8	2	2	2	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Особливості правового статусу суб'єктів аграрного права						
6	Правове становище фермерського господарства	8	2	2	2	2
7	Правове становище державного (комунального) сільськогосподарського підприємства	8	2		2	4
8	Правове становище сільськогосподарського кооперативу	8	4	2		2

1	2	3	4	5	6	7
9	Правове становище особистого селянського господарства	8	4	2		2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності та інших відносин суб'єктів аграрного права						
10	Правове регулювання виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників	10	4	2	2	2
11	Правове регулювання відносин з організації, дисципліни, оплати та охорони праці у сільськогосподарських підприємствах	8	4		2	2
12	Правове регулювання використання майна сільськогосподарськими підприємствами	8	4	2		2
13	Правове регулювання здійснення сільськогосподарськими товаровиробниками окремих видів сільськогосподарської діяльності	10	4	2	2	2
	Разом за модулями	108	42	22	16	28

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національної юридичної
академії України ім. Ярослава Мудрого
(протокол № 10 від 20.06.2008 р.)

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АГРАРНЕ ПРАВО”

Р о з д і л I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ АГРАРНОГО ПРАВА

1. Предмет і система аграрного права

Поняття аграрного права як самостійної галузі права, його завдання та функції. Предмет аграрного права. Методи правового регулювання в аграрному праві. Принципи аграрного права.

Система аграрного права, правові інститути. Співвідношення аграрного права з іншими галузями права.

Аграрне право як галузь юридичної науки та навчальної дисципліни.

2. Джерела (форми) аграрного права

Загальна характеристика аграрного законодавства на сучасному етапі розвитку.

Поняття та особливості джерел (форм) аграрного права. Класифікація джерел.

Внутрішньогосподарські нормативні акти. Значення, характеристика, класифікація, види і юридична сила локальних правових актів.

Основи міжнародно-правового регулювання аграрних відносин. Аграрне законодавство зарубіжних країн.

Засоби удосконалення аграрного законодавства.

Роль та значення узагальнення судової та господарської практики в регулюванні аграрних відносин.

3. Аграрні правовідносини

Поняття та особливості аграрних правовідносин, їх елементи. Класифікація аграрних правовідносин.

Юридичні факти як підстава виникнення, зміни та припинення аграрних правовідносин.

Види аграрних правовідносин. Співвідношення аграрних правовідносин з правовідносинами суміжних галузей права.

4. Суб'єкти аграрного права. Громадяни як учасники аграрних правовідносин

Поняття та класифікація суб'єктів аграрних правовідносин.

Аграрна біржа як суб'єкт аграрного права.

Громадяни як суб'єкти аграрних правовідносин. Поняття права членства у сільськогосподарському підприємстві кооперативного типу. Види членства у кооперативі.

Поняття й особливості права засновництва та права участі громадян в аграрних підприємствах корпоративного типу (господарських товариствах). Права й обов'язки громадян як засновників та учасників суб'єктів аграрного підприємництва корпоративного типу.

Підстави, порядок, умови та правові наслідки припинення права членства і права участі громадян у підприємствах кооперативного і корпоративного типів.

Наймані працівники у сільському господарстві.

Правове становище спеціалістів сільського господарства.

5. Державно-правове регулювання сільського господарства в Україні

Поняття, сутність та принципи державного регулювання сільського господарства.

Форми та методи державного регулювання сільського господарства.

Державна підтримка аграрних товаровиробників. Фіксований сільськогосподарський податок.

Система та правове становище органів контролю та інспекції у сільському господарстві.

Р о з д і л ІІ. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО ПРАВА

6. Правове становище фермерського господарства

Поняття та юридичні ознаки фермерського господарства.

Порядок його створення. Вимоги до осіб, що мають право на створення фермерського господарства. Склад фермерського господарства. Професійний вибір громадян з питань створення фермерських господарств. Порядок та підстави набуття земельних ділянок для ведення фермерського господарства. Державна реєстрація.

Правовий режим майна фермерського господарства.

Права та обов'язки фермерського господарства та його членів.

Правове регулювання праці у фермерському господарстві.

Господарська діяльність фермерського господарства. Оподаткування фермерських господарств.

Підстави та порядок припинення діяльності фермерського господарства.

7. Правове становище державного (комунального) сільськогосподарського підприємства

Поняття та загальна характеристика правового становища державних (комунальних) сільськогосподарських підприємств.

Державне сільськогосподарське підприємство як суб'єкт сільськогосподарської діяльності і майнових прав. Поняття правового режиму майна державного сільськогосподарського підприємства. Об'єкти майнових прав державного сільськогосподарського підприємства. Правовий режим основних

та інших фондів державного сільськогосподарського підприємства. Особливості приватизації державного майна в АПК.

Органи управління державними сільськогосподарськими підприємствами, їх система.

Правове становище директора (керівника) державного та комунального сільськогосподарського підприємства, його компетенція.

8. Правове становище сільськогосподарського кооперативу

Поняття та основні ознаки сільськогосподарських кооперативів. Види кооперативів. Виробничі сільськогосподарські кооперативи як суб'єкти підприємництва. Обслуговуючі кооперативи та їх види. Принципи їх діяльності. Порядок створення кооперативів. Кооперативні підприємства та об'єднання. Господарська діяльність кооперативів. Органи управління.

Право власності сільськогосподарських кооперативів. Пайовий та неподільні фонди. Правове регулювання трудових відносин у кооперативах.

Правові підстави та порядок реорганізації та ліквідації сільськогосподарських кооперативів.

9. Правове становище особистого селянського господарства

Поняття та юридичні ознаки особистого селянського господарства. Облік особистих селянських господарств. Суб'єкти права на ведення особистого селянського господарства.

Право на земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства. Підстави набуття й правові засади використання земель.

Правовий режим майна, що використовується для ведення особистого селянського господарства (суб'єкти та об'єкти права власності).

Права та обов'язки членів особистого селянського господарства.

Правові форми реалізації продукції особистого селянського господарства.

Гарантії прав громадян на ведення особистого селянського господарства.

Припинення ведення особистого селянського господарства.

Державна підтримка особистих селянських господарств.

Р о з д і л ІІІ. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІНШИХ ВІДНОСИН СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО ПРАВА

10. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників

Поняття та сутність виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного господарювання та її правове регулювання.

Основні принципи виробничо-господарської діяльності.

Спеціалізація сільськогосподарських підприємств. Основні засади їх створення та функціонування

Підсобні виробництва та промисли як допоміжні галузі аграрного виробництва.

Планування виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного господарювання. Перспективні, поточні, оперативні й робочі плани. Бізнес-план.

11. Правове регулювання відносин з організації, дисципліни, оплати та охорони праці у сільськогосподарських підприємствах

Поняття організації та дисципліни праці у сільськогосподарських підприємствах. Їх правова регламентація. Основні особливості організації виробничого процесу в аграрному секторі. Принципи організації праці в АПК. Правова регламентація внутрішнього розпорядку у сільськогосподарських коопе-

ративах, господарських товариствах, державних підприємствах, фермерських господарствах та інших підприємствах АПК.

Правове становище виробничо-господарських підрозділів як форми організації праці на підприємствах АПК.

Поняття дисципліни праці у сільськогосподарських підприємствах. Нормативно-правові та локальні внутрішньогосподарські акти, що регулюють дисципліну праці у сільськогосподарських підприємствах. Види дисциплінарних стягнень, порядок та підстави їх застосування.

Поняття, зміст, гарантії та принципи охорони праці в АПК.

Поняття, види й особливості праці у сільськогосподарських кооперативах, господарських товариствах, державних, комунальних та інших сільськогосподарських підприємствах. Характеристика нормативно-правових і локальних активів про оплату праці.

12. Правове регулювання використання майна сільськогосподарськими підприємствами

Поняття права власності підприємств кооперативного типу. Суб'єкти права власності. Об'єкти права власності цих підприємств. Майнові фонди сільськогосподарських підприємств кооперативного типу. Порядок та джерела їх формування.

Поняття права власності аграрних підприємств корпоративного типу. Особливості правового режиму майна цих підприємств. Майнові фонди, порядок і умови їх формування та використання. Правове регулювання розподілу дивідендів між власниками акцій підприємств корпоративного типу.

Характеристика правового режиму майна державного сільськогосподарського підприємства: сутність, особливості й відмінності права господарського відання і права оперативного управління майном.

Правовий режим основних, обігових, натуральних та інших фондів державних та комунальних сільськогосподарських підприємств.

Правове регулювання приватизації майна державних та комунальних підприємств у системі АПК (сільськогосподарсь-

ких, переробних підприємств тощо). Особливості приватизації майна державних та комунальних підприємств.

Правова охорона та захист майнових прав сільськогосподарських підприємств (поняття, види, способи).

13. Правове регулювання здійснення сільськогосподарськими товаровиробниками окремих видів сільськогосподарської діяльності

Поняття, сутність та основні ознаки правового регулювання тваринництва. Правове регулювання племінної справи у галузі тваринництва. Особливості правового регулювання виробництва рибної продукції. Правове регулювання вирощування і реалізації високопродуктивного насіння зернових культур. Правове регулювання ветеринарної медицини. Правове забезпечення селекційної роботи та розвитку діяльності по виведенню нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур. Правове регулювання захисту рослин. Правова охорона прав на сорти рослин. Правове регулювання бджільництва.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Предмет і система аграрного права

Питання для обговорення

1. Поняття аграрного права як навчальної дисципліни, галузі законодавства та права.
2. Поняття предмета та методу аграрного права.
3. Принципи аграрного права.
4. Система аграрного права та його співвідношення з іншими галузями права.

Список нормативних актів та літератури

Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон

України від 15.05.1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 28. – Ст. 387.

Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 03.12.1999 р. // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 49. – Ст. 2400.

Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 черв. 2004 р. № 1877-ІУ // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 49. – Ст. 527.

Про основні засади державної політики на період до 2015 р.: Закон України від 18 жовтня 2005 р. № 2982-ІУ // Там же. – 2006. – № 1. – Ст. 17.

Аграрне право України: Підруч. / За ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С.12–39.

Мартемьянов В.С. Хозяйственное право: Учебник. – М., 1994. – Т.1. – С. 17–18.

Аграрне право України: Підруч. / За ред. В.М. Гайворонського, В.П.Жушмана. – Х.: Право, 2003. – С. 3–13.

Т е м а 2. Джерела (форми) аграрного права

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття та особливості джерел (форм) аграрного права.
2. Класифікація джерел аграрного права.
3. Конституція України і Закони України як джерела аграрного права.
4. Укази Президента України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, органів державної влади та місцевого самоврядування в системі джерел аграрного права.
5. Характеристика, види та юридична сила внутрішньогосподарських локальних нормативних актів як джерел аграрного права.
6. Роль і значення узагальнень судової практики в забезпеченні належного правозастосування в аграрному секторі економіки.

Завдання

1. Правління сільськогосподарського виробничого кооперативу (СГВК) “Урожай” розглянуло свій Статут і затверди-

ло його з такими поправками: 1) порядок вступу до кооперативу і виходу з нього, а також розміри та порядок надання вступного внеску і паю повинні визначатися в кожному окремому випадку залежно від матеріального становища заявників; 2) осіб, яких було виключено із кооперативу, вдруге не приймати в кооператив; 3) осіб, яких було притягнуто до кримінальної відповідальності, в кооператив не приймати, а його членів з кооперативу виключити.

Затверджений Статут був переданий до райдержадміністрації для державної реєстрації.

Які дії райдержадміністрації стосовно реєстрації такого Статуту?

Чи повинен бути зареєстрований цей документ? Яка юридична сила актів органів управління СГВК? За яких умов акти органів управління СГВК можуть визнаватися джерелами аграрного права?

2. Працівник сільськогосподарського АТ “Україна” Петренко звернувся до райдержадміністрації із заявою про виділення йому у власність земельної ділянки у розмірі 0,8 га для ведення особистого селянського господарства. Райдержадміністрація дала відповідь, що попередню згоду на виділення земельної ділянки має дати правління АТ, оскільки ведення особистого селянського господарства може заважати основній роботі Петренка.

Чи законна відповідь райдержадміністрації? Якими нормами матеріального права необхідно керуватися в даному випадку?

3. Відкрите АТ “Колос” вирішило виступити засновником сільськогосподарського виробничого кооперативу. Для цього на установчих зборах був прийнятий Статут кооперативу і переданий разом із протоколом установчих зборів до державного реєстратора. У реєстрації Статуту кооперативу було відмовлено на тій підставі, що для його затвердження необхідно збирати загальні збори членів кооперативу, щоб вирішити питання: чи потрібно реєструвати третій кооператив, бо уже зареєстровано два аналогічних.

Чи є правомірною відмова держреєстратора? Які документи необхідно подати для реєстрації кооперативу? Яки-

ми нормативними актами слід користуватися для вирішення цих питань?

4. Член сільськогосподарського виробничого кооперативу (СГВК) Мальцев звернувся до суду з позовом до СГВК “Світанок” про стягнення 1200 грн. При обґрунтуванні своїх вимог він послався на те, що працював у СГВК ветеринарним лікарем. З 9 серпня по 6 вересня 2008 р. він перебував у черговій відпустці, у грудні 2008 р. з поважних причин залишив роботу. По закінченні року підприємство позбавило його права на оплачувану відпустку. У зв’язку з цим Мальцев просив суд стягнути з СГВК 1200 грн. за невикористану відпустку.

Представник підприємства не визнав вимог позову і пояснив, що Мальцев вийшов із кооперативу за власним бажанням і у 2008 р. не виконав норм обов’язкової участі, за що був позбавлений плати за відпустку. Заява позивача про те, що він із поважних причин залишив роботу в СГВК, не знайшла підтвердження у матеріалах справи.

Які нормативні акти повинен застосовувати суд при вирішенні цієї справи? Яка юридична сила актів колегіальних органів управління СГВК? Чи підлягає задоволенню позов Мальцева?

5. Член сільськогосподарського кооперативу “Джерело” Гончаренко уклав договір оренди землі з фермерським господарством “Соняшник”, згідно з яким фермерському господарству надавалася в користування земельна ділянка розміром 7 га ріллі терміном на три роки. Державна районна адміністрація відмовила у реєстрації договору оренди на тій підставі, що земельну ділянку Гончаренка не можна вилучати, оскільки вона входить до неподільного фонду кооперативу.

Який правовий режим неподільного фонду?

Чи правомірною відмова держадміністрації? Якими нормативними актами регулюються правовідносини по оренді землі?

6. Голова фермерського господарства “Баштан” звернувся до районного управління агропромислового розвитку з

проханням роз'яснити, який податок він має платити за землю, що знаходиться в його власності і користуванні на праві оренди?

Якими нормативними актами слід керуватися в даному випадку? Розкрийте сутність фіксованого сільськогосподарського податку.

7. Гр. Ковальов, який працював у колективному сільськогосподарському підприємстві (КСГП) “Андріївське” 55 років, оформив пенсію, але продовжував працювати на цьому ж підприємстві. У січні 1997 р. він помер. Після його смерті КСГП “Андріївське” отримало Державний акт на право колективної власності на землю. У списки на паювання Ковальова не внесли. Син Ковальова звернувся до суду з позовом про визнання права його батька на земельну частку (пай) на тій підставі, що на момент паювання земель КСГП його батько був живий. Син Ковальова просив суд визнати його спадкоємцем і виділити земельну ділянку.

Якими нормативними актами має користуватися суд для вирішення справи? Який порядок розпаювання земельних ділянок?

8. Гр. Пушкар (інвалід II групи) після смерті матері у 2001 р. оформив спадок і став власником земельної частки (паю). У квітні 2007 р. він звернувся до правління сільськогосподарського кооперативу “Подолінський” із заявою про укладення договору оренди земельної частки (паю). Договір з ним був підписаний, і в правлінні пообіцяли виплатити орендну плату в кінці сільськогосподарського року. У жовтні 2007 р. Пушкарю в орендній платі було відмовлено, посилаючись на те, що відповідні документи підприємство не встигло оформити, і виплату орендної плати обіцяли лише у наступному році. Крім того, Пушкаря повідомили, що за реєстрацію договору оренди він повинен сплатити 50 грн.

Пушкар звернувся за консультацією до юриста.

До якого органу він може оскаржити дії сільськогосподарського кооперативу? Якими нормативними актами регулюється право на земельні та майнові частки (паї)? Який порядок визначення розміру орендної плати?

9. Статут сільськогосподарського кооперативу містить положення, згідно з яким:

– вартість майнового та земельного паю члена кооперативу залежить від трудового внеску (враховується стаж роботи, розмір заробітної плати);

– член кооперативу має право на одержання свого майнового і земельного паю по закінченні сільськогосподарського року через 2 роки після виходу із кооперативу;

– частка доходу на пай не сплачується з припиненням членства в кооперативі;

– вступні внески членів кооперативу сплачуються лише грошима;

– член кооперативу при виході із нього може отримати пропорційно розміру свого паю частину майна кооперативу, яка збільшується за рахунок доходу кооперативу від господарської діяльності.

Прокоментуйте законність даних положень Статуту.

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Господарський кодекс України // Голос України. – 2003. – № 49–50. – С. 5–27.

Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.

Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. // Уряд. кур'єр. – 2003. – 11 черв.

Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // Там же. – 1997. – № 39. – Ст. 261.

Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 рр.: Закон України від 18.01.2001 р. // Там же. – 2001. – № 11. – Ст. 52.

Бейкун А. Співвідношення Конституції України та інших нормативно-правових актів з питань регулювання аграрних і земельних відносин // Право України. – 2000. – № 3. – С. 45.

Аграрне законодавство України: проблеми ефективності: Моногр. / За ред. В.І.Семчика. – К.: ІДП НАН України, 1998. – 245 с.

Быстров Г.Е. Источники советского сельскохозяйственного права. – М.: Изд-во МГУ, 1895. – 190 с.

Титова Н.І., Нацюк А.А. До поняття та характеристики аграрного законодавства України // Держава і право: Зб. наук. праць: Юрид. та політ. науки. – Вип. 11. – С. 393–398.

Т е м а 3. Аграрні правовідносини

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття та особливості аграрних правовідносин, їх елементи.
2. Класифікація аграрних правовідносин, їх співвідношення з правовідносинами суміжних галузей права.
3. Юридичні факти як підстава виникнення, зміни та припинення аграрних правовідносин.

Завдання

1. Сільськогосподарський виробничий кооператив “Східний” уклав договори на:

- будівництво ремонтної майстерні та відгодівельного майданчика з будівельно-ремонтним управлінням “Промбуд”;
- реалізацію зерна, молока та м’яса з заготівельною організацією;
- проведення скирдування соломи у кількості 450 ц з чотирма колишніми членами КСГП;
- будівництво і експлуатацію молочного цеху з фермерським господарством “Петровське”;
- співпрацю з виконавчим директором кооперативу.

Який характер правовідносин, що виникають з даних договорів?

2. Фермерське господарство “Польове” з переробним підприємством уклало договори контракції насіння соняш-

нику та цукрових буряків. Фермерське господарство своєчасно і в повному обсязі виконало свої зобов'язання за договором. Переробне підприємство прострочило виконання обов'язку щодо оплати поставленої продукції, внаслідок чого фермерське господарство не змогло своєчасно виконати податкові зобов'язання перед бюджетом, і до нього були застосовані фінансові санкції.

Дайте аналіз правової природи правовідносин, що виникли. Якими галузями права регулюються ці правовідносини?

3. Визначте характер правовідносин на вказаних нижче прикладах:

1) гр. Савченко отримує земельну ділянку для заняття садівництвом та будівництва садового будиночку;

2) голова фермерського господарства укладає трудовий договір з громадянином Лісовим;

3) члену сільськогосподарського кооперативу Павленку повертається його пай у зв'язку з припиненням членства в кооперативі;

4) відносини з приводу відшкодування шкоди, заподіяної сільськогосподарському кооперативу колишнім членом кооперативу Петренком, виключеним за систематичне порушення Статуту та Правил внутрішнього розпорядку.

Чи є вказані правовідносини предметом правового регулювання аграрного права?

4. Пенсіонер, інвалід II групи, член СГВК “Ланок” Козуб звернувся до суду з позовом до кооперативу, оскільки норми мінімальної трудової участі для нього були встановлені як для особи з повною працездатністю. Суд відмовив у прийнятті позовної заяви, мотивуючи відмову тим, що трудові відносини членів сільськогосподарських кооперативів відповідно до положень КЗпП України регулюються локальними актами (Статут, Правилами внутрішнього розпорядку тощо).

Дайте аналіз правової природи відносин, що виникли. Нормами якої галузі права регулюються вказані відносини? Чи правомірна відмова суду?

5. Гр. Нестеренко, отримавши у спадок майновий пай свого батька – колишнього члена КСП та земельну ділянку

сільськогосподарського призначення розміром 5 га, вирішив вступити у члени СГВК або стати учасником ТОВ, що розташоване поблизу. Для роз'яснення йому правил членських відносин у сільськогосподарських кооперативах та його участі у ТОВ Нестеренко звернувся до юридичної консультації.

Надайте письмову консультацію. Зробіть порівняльний аналіз правового регулювання вказаних у завданні відносин.

6. Член фермерського господарства Нестеренко та залучений на період жнив сезонний працівник Томанський, перебуваючи у нетверезому стані, через необережне поводження з вогнем підпалили сіносновище, внаслідок чого фермерському господарству було завдано шкоди на суму 5 тис. грн.

Голова фермерського господарства звернувся до суду з позовом про відшкодування завданих збитків з Нестеренка і Томанського в повному обсязі солідарно. Нестеренко заперечував проти позову через те, що він є членом господарства, а не найманим працівником, а тому від відшкодування шкоди його має бути звільнено.

Дайте аналіз правової природи правовідносин, що виникли. Нормами якої галузі права регулюються вказані правовідносини? Яке рішення має прийняти суд?

7. Гр. Онищенко, вступаючи у члени СГВК “Дари ланів”, відповідно до Статуту надав вступний внесок у сумі 1000 грн та пайовий внесок у вигляді земельної ділянки розміром 2 га і сільськогосподарської техніки (сіялки). Ще одну земельну ділянку розміром 4 га і трактор, що належать йому на праві власності, він передав кооперативу в оренду строком на 5 років.

Який характер правовідносин, що виникли? Чи є дані правовідносини аграрними?

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 39. – Ст. 229.

Про господарські товариства: Закон України // Там же. – 1991. – № 49. – Ст. 682.

Аграрне право України: Підруч. / За ред. В.М.Гайворонського, В.П. Жушмана. – Х.: Право, 2003.

Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении. – М.: Юрид. лит., 1974.

Уркевич В.Ю. Проблеми теорії аграрних правовідносин. – Х.: Харків юрид., 2007. – 496 с.

Тема 4. Суб'єкти аграрного права. Громадяни як учасники аграрних правовідносин

Питання для обговорення

1. Поняття суб'єктів аграрного права та їх класифікація.
2. Правовий статус фермерського господарства, сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарського кооперативу, акціонерного сільськогосподарського товариства, державного сільськогосподарського підприємства як суб'єктів аграрних правовідносин.
3. Загальна характеристика правового стану громадян як суб'єктів аграрних правовідносин.
4. Поняття права членства у сільськогосподарському підприємстві кооперативного типу. Правовий статус цих підприємств.
5. Правовий статус громадян як засновників та учасників сільськогосподарських підприємств корпоративного типу.
6. Підстави, порядок, умови та правові наслідки припинення членства і права участі громадян у підприємствах кооперативного типу.
7. Правовий статус найманих працівників у сільському господарстві.

Завдання

1. Сільськогосподарський кооператив “Колос” подав документи до райдержадміністрації для реєстрації кооперати-

ву. Райдержадміністрація відмовила у реєстрації кооперативу на тій підставі, що у Статуті не визначено, який саме сільськогосподарський кооператив створюється.

Чи законні дії райдержадміністрації? Які юридичні ознаки властиві сільськогосподарським кооперативам? Які види сільськогосподарських кооперативів передбачені чинним законодавством? Дати письмову відповідь.

2. Сільськогосподарське акціонерне товариство “Веселка”, фермерське господарство “Зоря” та 15 громадян, колишніх членів КСП, вирішили об’єднатися для створення підприємства іншої форми господарювання. Для цього вони звернулися до юридичного відділу районного управління агропромислового розвитку з проханням дати пояснення щодо цих питань.

Який вид підприємства вони можуть створити? Який порядок його створення? Які документи необхідно прийняти? Дати письмову відповідь.

3. Міжгосподарське підприємство по відгодівлі худоби “Україна” доставило свою худобу на м’ясокомбінат на власному транспорті. М’ясокомбінат не сплатив йому витрати з транспортування і розвантаження тварин.

Чи можуть пред’явити претензії до м’ясокомбінату з приводу відшкодування збитків акціонерне товариство і два виробничих кооперативи – учасники міжгосподарського підприємства, або само спільне міжгосподарське підприємство? Якою правосуб’єктністю користуються господарства, що увійшли до складу виробничого об’єднання?

4. Два фермерських господарства, виробничий сільськогосподарський кооператив і товариство з обмеженою відповідальністю вирішили стати засновниками міжгосподарського об’єднання. На установчих зборах були визначені головні завдання об’єднання, обрана його рада. При обговоренні Статуту виробничого об’єднання виникли такі питання.

Чи впливатиме на розмір пайового внеску майнове становище підприємств-учасників? У якому порядку буде розподілятися вироблена продукція? За якими тарифними ставками провадитиметься оплата праці і який режим праці на ньому буде встановлений.

Дати відповіді на запитання, що виникли.

5. Правління сільськогосподарського виробничого кооперативу “Перемога” встановило для Семенова при прийомі у члени кооперативу випробувальний термін, а після закінчення цього строку зобов’язало його понад вступний внесок передати до пайового фонду ще й додатковий пай, який забезпечить йому право дорадчого голосу в кооперативі. Семенов звернувся в районне управління агропромислового розвитку із проханням пояснити йому таке:

Чи правомірні вимоги правління кооперативу? Який порядок та умови прийому у члени кооперативу? Чи всі члени кооперативу мають однакові права?

Підготувати письмову відповідь.

6. Гр. Воронін звернувся до райдержадміністрації із заявою про виділення йому земельної ділянки для створення фермерського господарства. У зв’язку з дефіцитом сільськогосподарських угідь, йому було виділено земельну ділянку на неосвоєній території. Для того, щоб почати спорудження житла та сільськогосподарських будівель, Воронін звернувся у банк із проханням надати йому позику. Банк відмовив, посилаючись на те, що вільних коштів на той час не було.

Чи законна відмова банку? З яких коштів здійснюється підтримка фермерських господарств у даному випадку?

7. Правління сільськогосподарського кооперативу відмовило Ішенку в прийомі його у члени з таких причин:

- відсутність сільськогосподарської освіти;
- він є акціонером сільськогосподарського акціонерного товариства;
- не має у власності земельної ділянки сільськогосподарського призначення, яку необхідно передати у користування кооперативу;
- постійно проживає в обласному центрі.

Які юридичні факти є перешкодою для виконання членами кооперативу членських зобов’язань у кооперативі?

8. У Статуті аграрної біржі, який був поданий на державну реєстрацію, викладено, що членство на біржі припиняється у разі:

- 1) закінчення строку договору про придбання біржового місця;

2) виходу або виключення юридичної особи зі складу членів біржі внаслідок:

- а) прийняття рішення членом біржі про вихід;
- б) ліквідації юридичної особи – члена біржі;
- в) оголошення юридичної особи – члена біржі банкрутом згідно з законодавством;
- г) притягнення члена біржі до кримінальної відповідальності;
- д) порушення членом біржі вимог статуту;
- є) тривалої хвороби члена біржі;
- ж) порушення членом біржі правил біржової торгівлі.

Які засади та порядок припинення членства в аграрній біржі? Які органи приймають рішення про виключення юридичної особи зі складу членів біржі?

9. Гр. Сидоренко за домовленістю з членами сім'ї: дружиною, сімнадцятирічним сином, восьмирічною донькою, а також матір'ю похилого віку подав заяву голові виробничого сільськогосподарського кооперативу “Лісова казка” про вступ до кооперативу. У своїй заяві він просив прийняти всіх членів сім'ї до кооперативу, а його як главу сім'ї прийняти асоційованим членом цього кооперативу. Голова виробничого сільськогосподарського кооперативу відмовив прийняти у члени кооперативу доньку через те, що вона не досягла 16-річного віку, і матір Сидоренка у зв'язку з пенсійним віком. Голова кооперативу без будь-якої мотивації відмовив і Сидоренку у прийомі в кооператив асоційованим членом.

Дати аргументовані правові висновки за такими запитаннями. Яке рішення повинен прийняти голова виробничого кооперативу? Який порядок і правила вступу до кооперативу? Охарактеризувати правовий стан асоційованих членів кооперативу.

10. Голова правління сільськогосподарського кооперативу “Врожай” відмовився задовольнити заяву Чубукіна про вступ до кооперативу. Свою відмову він мотивував тим, що кооперативу потрібні лише дипломовані механізатори, які зроблять вступний внесок у вигляді сільськогосподарської техніки (міні-тракторів, сіялок, плугів тощо).

Дії голови правління Чубукін оскаржив у районному місцевому суді. Суддя порекомендував йому забрати заяву і звернутися з нею до загальних зборів кооперативу.

Чи є законною відмова голови правління сільськогосподарського кооперативу “Врожай”? Який порядок оскарження відмови про вступ до кооперативу? Дати письмову відповідь.

11. АТ “Світанок” у своєму Статуті і Правилах внутрішнього трудового розпорядку закріпило положення, згідно з яким президент цього товариства одноособово має право приймати рішення про виключення з товариства засновників та учасників, які:

– порушують Статут і Правила внутрішнього трудового розпорядку;

– виїжджають на проживання в іншу місцевість;

– не виробляють установлену кількість вихододнів;

– працюють на виборних посадах або у сфері соціального побутового обслуговування.

Засновники АТ “Світанок” Губін та Орлик, а також акціонер Прохоров звернулися до районної прокуратури із заявою про визнання цих положень недійсними та виключення їх із установчих документів, а також із клопотанням визнати вибори президента АТ Василюка недійсними, оскільки він раніше притягувався до кримінальної відповідальності за хабарництво.

Який порядок оскарження прийнятих рішень? Яке рішення повинен прийняти прокурор? Права та обов’язки засновників та учасників АТ, а також його посадових осіб?

12. Жителі м. Харкова Савченко та Моргун звернулися до райдержадміністрації с-ща Дергачі з заявою про виділення їм 250 га ріллі для організації фермерського господарства в с. Черкаська Лозова. Савченко та Моргун у своїй заяві повідомили, що вони закінчили Харківський сільгоспінститут, мають на праві власності трактор і сільськогосподарський реманент і не тільки бажають, але й мають усі можливості створити фермерське господарство.

Не задовольнивши вимог заявників, райдержадміністрація повідомила, що вони повинні переїхати на постійне місце проживання разом із членами сім’ї в с. Черкаська Лозова, і

тільки після двох років постійного проживання там можуть звернутися з повторною заявою про виділення їм земельної ділянки розміром не більше 40 га.

Дати письмову відповідь на такі запитання. Чи правомірна відмова райдержадміністрації? Які права та обов'язки громадян при створенні фермерського господарства? Який порядок створення фермерського господарства?

13. Члени КСП після його реорганізації створили ТОВ “Зодіак”. Його учасники внесли як вклад земельні та майнові паї, які одержали після розпаювання землі та майна КСП.

Для закупівлі сільгосптехніки, гербіцидів, паливо-мастильних та інших матеріалів директор ТОВ “Зодіак” змушений був звернутися в банк “Україна” для надання йому кредиту.

Банк дав згоду, але за умови застави землі ТОВ “Зодіак” та основних засобів виробництва, а також застави будинків, які належать на праві приватної власності директору, головному бухгалтеру та голові ревізійної комісії товариства “Зодіак”, у забезпечення кредиту.

Директор підписав від імені товариства кредитний договір і договір застави майна і землі, а також застави свого будинку та будинків головного бухгалтера і голови ревізійної комісії, що належать їм на праві приватної власності.

Головний бухгалтер, не погодившись із діями директора, подав заяву про свій вихід із товариства. Директор задовольнив заяву і видав розпорядження про звільнення.

Чи правомірні вимоги банку “Україна”? Які права та обов'язки членів ТОВ “Зодіак”? Який порядок припинення членства та розрахунків з членами ТОВ? Межі та порядок відповідальності членів ТОВ.

14. Окремі сільськогосподарські кооперативи при розгляді заяв своїх членів про вихід із кооперативу приймали приведені нижче рішення.

1. Відпускати із кооперативу його членів тільки за умови передачі ними земельних часток в оренду цьому кооперативу.

2. Задовольняти прохання про вихід із кооперативу тільки після закінчення сільськогосподарського року.

3. Відпускати із кооперативу його членів лише у випадку їх відмови одержати майновий пай у натурі.

Дати висновок про законність та обґрунтованість даних рішень. У якому порядку член кооперативу може оскаржити неправомірні рішення?

15. Член КСП Сердюк, який одержав сертифікат на земельний пай, звернувся до правління з пропозицією викупити його у нього. КСП відмовилося його викупити, відмовилися і члени КСП. Тоді Сердюк вирішив укласти договір купівлі-продажу сертифікату з підприємцем Гузієм. Загальні збори КСП відмовили Сердюку у продажі його паю Гузію. Через місяць у результаті реформування на базі КСП був створений виробничий кооператив “Світанок”. Сердюк вступив у кооператив, проте, свою земельну частку, яка йому була виділена у процесі реформування КСП, побажав передати в оренду на 10 років фермерському господарству, яке організувало у цьому ж селі подружжя Омельченків. Кооператив “Світанок” звернувся з позовом до суду про визнання договору оренди земельної ділянки недійсним.

Дати письмову відповідь на такі запитання. Чи правомірні вимоги та вчинки Сердюка як члена КСП, а потім – як члена кооперативу? Обґрунтувати правомірність дій кооперативу “Світанок” і фермерського господарства Омельченків.

16. У зв’язку з необхідністю виконання електрозварювальних робіт у ході будівництва свиноферми виробничо-сільськогосподарське КО “Світязь” уклало трудовий контракт строком на один рік із Шумейком, робітником тракторного заводу ім. Орджонікідзе.

При укладенні контракту сторони домовилися, що Шумейко буде виконувати в КО “Світязь” електрозварювальні роботи у вільний від основної роботи час, а також у святкові і вихідні дні з подвійною оплатою виконаного обсягу робіт.

Через 6 міс. після укладення контракту голова правління КО “Світязь” видав наказ про оголошення Шумейку догани за відсутність його без поважних причин на загальних зборах кооперативу “8 Березня”, який входить до об’єднання, де він виконував електрозварювальні роботи. Ще через місяць Шу-

мейку було відмовлено у подвійній оплаті за виконувану роботу з посиленням на те, що положенням про оплату праці, затвердженим КО “Світязь”, подвійна оплата праці у вихідні та святкові дні не передбачена.

Шумейко через те, що кооперативне об’єднання порушило умови контракту, відмовився виконувати електрозварювальні роботи. Голова правління КО “Світязь”, керуючись відповідними положеннями Статуту та Правилами внутрішнього трудового розпорядку, видав наказ про розірвання трудового контракту.

Шумейко оскаржив накази і дії голови правління кооперативного об’єднання “Світязь” у суді.

Зробити письмовий правовий аналіз спору.

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. //Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 49. – Ст.682.

Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992 р. //Там же. – 1992. – № 20. – Ст. 272.

Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. // Голос України. – 2003. – 29 лип.

Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 393. – Ст.261.

Статут аграрної біржі, затверджений постановою Кабінету Міністрів України 26.12.2005 р. // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 48. – Ст. 2400.

Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки: Указ Президента України від 03.12.1999 р. // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 49. – Ст. 2400.

Кооперативне право: Підруч. /За ред. В.І.Семчика. – К.: Ін Юре, 1998.

Федорович В. Регулювання, створення, реорганізація та припинення сільськогосподарських кооперативів: правові питання// Право України. – 1998. – № 2. – С.53.

Титова Н. Права членів сільськогосподарських кооперативів і тенденції та проблеми їх законодавчого забезпечення//Там же. – 2000. – № 2. – С.25. Положення про порядок професійного відбору з питань створення фермерських господарств: Наказ Міністерства аграрної політики України від 17.12.2003 р.

Положення про порядок професійного відбору з питань створення фермерських господарств: Наказ Міністерства аграрної політики України від 17.12.2003 р.

Т е м а 5. Державно-правове регулювання сільського господарства в Україні

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття, сутність і принципи державного регулювання сільського господарства в Україні.

2. Форми і методи державно-правового регулювання сільського господарства.

3. Система і компетенція органів, що здійснюють державне регулювання сільським господарством.

4. Основні напрямки державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників.

5. Правове регулювання оподаткування у сільському господарстві.

Завдання

1. Голова фермерського господарства “Польове” звернувся до юридичної консультації за роз’ясненням, який податок він має сплатити за землю, що перебуває у його власності і користуванні на праві оренди.

Підготуйте відповідь. Якими нормативними актами слід керуватися у даному випадку?

2. При перевірці стану продуктивності тваринництва у сільськогосподарському кооперативі “Корівка” управління агропромислового розвитку обласної державної адміністрації виявило грубі порушення ветеринарно-санітарних правил щодо профілактики та ліквідації інфекційних хвороб тварин. У

зв'язку з цим були прийняті рішення: 1) правлінню кооперативу звільнити з посади головного зоотехніка Сидоренка; 2) рекомендувати загальним зборам членів кооперативу розглянути питання про звільнення з посади голови кооперативу Ларіна до закінчення строку його повноважень; 3) стягнути штраф у розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з кооперативу у дохід держави.

Дайте письмовий висновок щодо прийнятих рішень.

3. Районна державна адміністрація своїм рішенням зобов'язала всі сільськогосподарські підприємства району обов'язково застрахувати багаторічні насадження і врожай цукрових буряків у страховій компанії “Добробут”. Юрисконсульт сільськогосподарського АТ “Садове”, вважаючи дане рішення незаконним, оскільки порушується принцип свободи договірних відносин, оскаржив його в суді.

Чи правомірне рішення райдержадміністрації? Яким має бути рішення суду?

4. Місцева рада відмовила в реєстрації договорів оренди земельних часток (паїв) на таких підставах: 1) договір був укладений не безпосередньо з кожним власником сертифіката на право користування земельною часткою: декілька орендодавців – власників сертифікатів особисто не з'явилися до реєструючого органу і надіслали документи поштою; 2) за реєстрацію договору не було сплачено реєстраційний збір; 3) у договорі оренди земельної частки зазначається пункт “сума договору (у гривнях)”, який не передбачений Типовим договором.

Чи правомірна відмова місцевої ради? Прокоментуйте ситуацію.

5. Голова ВАТ “Лебединська рибоводно-меліоративна станція” Сумської обл. звернувся до Головного управління агропромислового розвитку з проханням надати часткову компенсацію вартості складної сільськогосподарської техніки (колісний трактор Т-150 К вартістю 220 тис. грн) за рахунок Державного бюджету.

Начальник Головного управління агропромислового розвитку Кузьмін відмовив у наданні компенсації, мотивуючи

тим, що господарство має заборгованість по сплаті фіксованого сільськогосподарського податку за I квартал податкового року.

Чи обґрунтована відмова Кузьміна? Який порядок використання коштів Держбюджету на компенсацію вартості сільськогосподарської техніки?

6. Голова фермерського господарства “Квіткар” вирішив укласти кредитний договір, погасити заборгованість по орендній платі за земельні ділянки, орендовані у фізичних осіб. Через відсутність у господарстві юриста, він звернувся до юридичного відділу районного управління агропромислового розвитку з проханням надати консультацію щодо отримання ним державної позики чи кредиту під заставу цукрових буряків і насіння соняшнику.

Надайте консультацію. На які види державної підтримки може розраховувати фермерське господарство?

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про ветеринарну медицину: Закон України від 25 черв. 1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 9. – Ст. 180.

Про фіксований сільськогосподарський податок: Закон України від 17 груд. 1998 р. // Там же. – 2005. – № 6. – Ст. 137.

Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 черв. 2000 р. // Там же. – 2000. – № 36. – Ст. 299.

Господарський кодекс України // Голос України. – 2003. – № 49–50. – 14 берез. – Ст. 5–27.

Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 2004 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 49. – Ст. 527.

Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лип. 2002 р. № 1000 “Про затвердження Порядку і правил проведення обов’язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх

форм власності” // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 29. – Ст. 1379.

Постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2007 р. № 967 “Про затвердження Типових положень про Головне управління агропромислового розвитку обласної, управління агропромислового розвитку Севастопольської міської, районної державних адміністрацій” // Там же. – 2007. – № 55. – Ст. 2224.

Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2007 р. “Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету, що спрямовуються на часткову компенсацію вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва” // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 16. – Ст. 604.

Аграрне право України: Підруч. для студентів юрид. спец. ВЗО / За ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.

Т е м а 6. Правове становище фермерського господарства

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття та основні ознаки фермерського господарства.
2. Порядок створення фермерського господарства, його склад і державна реєстрація.
3. Правовий режим земель та майна фермерського господарства.
4. Правове регулювання праці у фермерських господарствах.
5. Правове регулювання господарської діяльності фермерського господарства. Кредитування фермерського господарства. Податкові відносини та пільги відповідно до законодавства України.
6. Підстави та порядок припинення діяльності фермерського господарства.

Завдання

1. У зв'язку з ліквідацією КСП у с. Старівка було створено виробничий сільськогосподарський кооператив. Через півроку після його створення гр. Борисов подав заяву до прав-

ління кооперативу з проханням надати йому право виходу з кооперативу разом із дружиною, сином і донькою з метою створення фермерського господарства. Водночас Борисов звернувся до райдержадміністрації з заявою про надання йому земельної ділянки площею 50 га у власність для створення фермерського господарства.

Правління кооперативу прийняло рішення на право виходу Борисова із кооперативу лише після закінчення господарського року, оскільки він працює головним бухгалтером і повинен скласти бухгалтерський звіт за рік. Його жінці дозволили вихід із кооперативу. Дітям Борисова у виході було відмовлено, оскільки вони закінчили вуз, куди для навчання їх направляло і сплачувало стипендію КСП, правонаступником якого є кооператив, а тому син і донька Борисова повинні відпрацювати у кооперативі як молоді спеціалісти не менше трьох років.

У наданні земельної ділянки Борисову було відмовлено з тих підстав, що всі землі роздані іншим фермерам, а він, дружина і діти мають земельний пай загальною площею 5 га в кооперативі і мають змогу на цій землі створити фермерське господарство.

Оцінити наведену ситуацію і зробити письмовий висновок із таких запитань. Який порядок створення фермерського господарства? Чи правомірне рішення правління кооперативу? Який порядок виходу із кооперативу? Який порядок надання земельних ділянок для ведення фермерського господарства? Чи є правомірною відмова у наданні земельної ділянки?

2. Гр. Рибальченко звернувся до сільської ради з проханням виділити йому земельну ділянку для створення фермерського господарства. Після професійного відбору Рибальченка повідомили, що він отримає земельну ділянку площею 12 га після сплати ним 1500 грн за проект відведення земельної ділянки.

Надайте юридичну консультацію з приводу порядку надання земель для ведення фермерського господарства.

3. Фермерське господарство має 100 га сільськогосподарських земель на праві власності і в оренді. У зв'язку з розширенням виробництва члени господарства вирішили отрима-

ти додаткові землі. Для цього голова господарства запропонував укласти договір оренди землі з власником сусіднього фермерського господарства Грищенком. Договір було укладено, але районна державна адміністрація відмовилася його реєструвати, посилаючись на те, що максимально дозволеною законом площею вони вже володіють, до того ж сусідня земельна ділянка знаходиться у Грищенка в оренді.

Надайте юридичну оцінку ситуації.

4. Новопокровська районна державна адміністрація прийняла рішення про виділення земельної ділянки гр. Петренку із земель запасу, які були в оренді ТОВ “Оріон”, і зареєструвала фермерське господарство на його ім’я.

Петренко після одержання розпорядження голови райдержадміністрації звернувся до ТОВ “Оріон” з вимогами звільнити земельну ділянку від посівів і надати йому право вільно користуватися ділянкою, відведеною під фермерське господарство.

ТОВ “Оріон” відмовило у задоволенні вимоги Петренка через те, що земельна ділянка в натурі (на місцевості) не була йому відведена.

Унаслідок тривалих переговорів із ТОВ “Оріон”, Петренко пропустив строк посівних робіт, а тому звернувся зі скаргою до районної ради.

Який порядок відведення земельних ділянок для фермерського господарства? Який порядок розгляду спорів, пов’язаних із відведенням земельних ділянок? Дайте письмову відповідь.

5. Мешканці м. Змійова Чечурін та його син із дружиною організували фермерське господарство на виділеній Чечуріну як голові фермерського господарства земельній ділянці загальною площею 40 га. За п’ять років господарювання вони побудували жилий будинок, корівник, придбали 20 корів, трактор Т-150К та інший сільськогосподарський реманент.

Син Чечуріна зі своєю дружиною вирішили створити власне фермерське господарство. Вони звернулися до голови господарства з проханням розділити майно і земельну ділянку: виділити 2/3 майна та земельної ділянки. Чечурін відмовився задовольнити ці вимоги, посилаючись на те, що господарство

не повернуло кредит банку. Банк, який надав кредит фермерському господарству в сумі 100 тис грн, звернувся до державної виконавчої служби з заявою про опис усього майна господарства, в тому числі й земельної ділянки, з метою забезпечення повернення боргу фермерським господарством. Син Чечуріна та його дружина звернулися до суду з позовом до батька Чечуріна про поділ майна.

Який правовий режим майна фермерського господарства? Чи правомірні вимоги сина Чечуріна та його дружини? Оцініть правомірність дій банку. Яке рішення має прийняти суд? Дайте письмову відповідь на запитання.

6. Голова фермерського господарства Кузьменко одержав у банку кредит строком на 2 роки для придбання сільгосптехніки. Через рік Кузьменко помер.

Банк звернувся до спадкоємців Кузьменка – членів фермерського господарства з вимогою повернути кредит. Спадкоємці Кузьменка вважали, якщо кредит був одержаний для потреб усього фермерського господарства, яке є юридичною особою, то немає підстав не тільки для дострокового повернення кредиту, але й взагалі члени цього господарства не несуть відповідальності по цих зобов'язаннях.

Дайте письмову відповідь на такі запитання. У якому порядку проводиться кредитування фермерських господарств? Чи має право банк вимагати дострокового повернення кредиту? У якому порядку слід розглядати цей спір і яке рішення по ньому необхідно прийняти?

7. Члени фермерського господарства виявили бажання взяти участь у приватизації державного сільськогосподарського підприємства. Голова господарства звернувся до юридичного управління агропромислового розвитку із проханням роз'яснити порядок безоплатного придбання акцій такого підприємства. Спеціаліст управління відповів, що члени фермерського господарства мають право лише на придбання акцій на загальних засадах, оскільки не працюють на підприємстві, що приватизується.

Чи правильну консультацію отримали члени фермерського господарства?

8. Гр. Онищенко для створення фермерського господарства отримав у власність 12 га землі. Через 2 роки у зв'язку з розширенням виробництва ним на цивільно-правових засадах було придбано ще 25 га. Ще через рік кілька членів сім'ї Онищенка виїхали на постійне місце проживання в місто, а тим членам господарства, які залишилися, стало важко обробляти землю. У зв'язку з цим Онищенко як голова фермерського господарства вирішив продати надлишки землі, але держадміністрація заборонила продаж, посилаючись на приписи Земельного кодексу України, які не дозволяють продавати або іншим способом відчужувати землю.

Прокоментувати ситуацію.

9. Гр. Романов після отримання у приватну власність земельної ділянки для ведення фермерського господарства зареєстрував у встановленому порядку фермерське господарство "Яблуневе". Через деякий час Романов помер, і земельну ділянку, що використовувалася фермерським господарством, отримав у спадщину його син. На зазначеній земельній ділянці син Романова зайнявся вирощуванням сільськогосподарської продукції, діючи при цьому не від імені фермерського господарства, а як фізична особа.

Чи було допущено порушення принципу цільового використання земель з боку сина Романова? Чи має право на подальше функціонування фермерське господарство "Яблуневе"?

10. Фермер Свиридов мав 50 га ріллі і стільки ж землі під сінокіс із розташованими на ній природними водоймами.

Він засіяв 25 га ріллі озимою пшеницею, а решту земельної ділянки засадив тютюном. Облдержадміністрація дала вказівку Свиридову засіяти всю площу орної землі озимою пшеницею, мотивуючи це тим, що область зобов'язалася передати державі по закупівлі на 500 тис. т зерна більше, ніж у минулому році.

Водночас облдержадміністрація попередила Свиридова, що фермерське господарство повинно займатися виробництвом сільськогосподарської продукції і сировини, а не тютюну, який до них не належить. Проте Свиридов уклав форвардну

угоду з Харківською тютюновою фабрикою про реалізацію їй тютюну.

Оцінити дану ситуацію і дати письмову відповідь на такі запитання. Якою правосуб'єктністю володіють фермерські господарства? Чи правомірні вимоги облдержадміністрації? Охарактеризуйте форвардну угоду.

11. Гр. України Фірсов разом із дружиною та сином за-снували фермерське господарство “Тарасівське” та зареєстрували його у встановленому порядку. Через деякий час до Фірсова звернувся його двоюрідний брат Приходько, громадянин Білорусі, що переїхав в Україну на постійне проживання, із проханням прийняти його до фермерського господарства. Обговоривши це питання із дружиною та сином, Фірсов повідомив Приходька, що його прийнято до фермерського господарства.

Чи може Приходько бути членом фермерського господарства “Тарасівське”? Який порядок прийому до фермерського господарства? З якого моменту особа набуває статусу члена фермерського господарства? Підготуйте письмову консультацію.

12. Гр. Борисов одноосібно створив фермерське господарство та займався вирощуванням сільськогосподарської продукції. У власність Борисову для створення фермерського господарства із земель державної власності була надана земельна ділянка сільськогосподарського призначення. Через деякий час Борисов помер, а спадкоємців у нього немає.

Які підстави та порядок припинення функціонування фермерського господарства? З якої підстави слід припинити діяльність фермерського господарства у даному випадку? Як слід розпорядитися земельною ділянкою, що була надана Борисову для ведення фермерського господарства? Якими нормативними актами регулюються дані відносини?

13. Гр. Каверіна, що постійно мешкала в обласному центрі та мала у власності земельну ділянку сільськогосподарського призначення розміром 4 га, склала проект Статуту фермерського господарства та звернулася до Зміївської міської ради Харківської обл. із проханням зареєструвати фермерське го-

сподарство “Зоряне”. Проте їй відмовили у державній реєстрації з тих підстав, що вона постійно мешкає в обласному центрі і не зможе управляти фермерським господарством. Гр. Каверіна, вважаючи відмову неправомірною, оскаржила її в адміністративному суді.

Як вирішити спір? Яке рішення має прийняти суд? Підготуйте проект рішення суду.

14. Після створення фермерського господарства Онищуком, до нього вирішили вступити його син та невістка. Постало питання щодо необхідності передачі їхнього майна до фермерського господарства, на чому наполягав Онищук. При цьому він вимагав від сина передати в користування фермерському господарству трактор та надати в оренду нежитлову будівлю для відгодівлі худоби. Син Онищука не виконав ці вимоги, на що Онищук відмовив у прийнятті сина та невістки до господарства.

Який порядок прийому членів до фермерського господарства? Чи правомірна відмова Онищука у прийнятті нових членів? Які права мають члени фермерського господарства при вирішенні майнових відносин? Підготуйте письмову консультацію.

Список нормативних актів та літератури

Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

Про деякі питання розвитку селянських (фермерських) господарств: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.1992 р. // Уряд. кур’єр. – 1992. – № 14.

Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 03.12.1999 р. // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 49. – Ст. 2400.

Титова Н. Фермерство в Україні: основні правові засади: Питання та відповіді. – Л.: Атлас, 1998. – 184 с.

Титова Н.І. Фермер і закон. – Л.: Атлас, 1996. – 126 с.

Фермерське господарство: правові засади створення, функціонування та припинення: Навч.-практ. посіб. /За заг. ред. М.В. Шульги. – Х: ТОВ “Одіссей”, 2004. – 464 с.

Кулинич П. Правові питання створення та діяльності фермерських господарств // Юрид. Україна. – 2003. – № 11. – С. 63–69.

Єрмоленко В. Правовий режим майна фермерського господарства // Підприємство, госп-во і право. – 2005. – № 12. – С. 65–69.

Долинська М.С. Фермерські господарства України: землекористування, порядок створення, діяльність та припинення діяльності. – Сер. “Юрид. радник”. – Х.: Страйд, 2005. – 264 с.

Ващишин М.Я. Форми землевикористання у СФГ за новим Земельним кодексом України // Вісн. Львів. ун-ту: Сер. юрид. – Л.: Львів. нац. ун-т, 2002. – Вип. 37. – С. 383–386.

Т е м а 7. Правове становище державного (комунального) сільськогосподарського підприємства

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття та загальна характеристика правового становища державних (комунальних) сільськогосподарських підприємств.

2. Державне сільськогосподарське підприємство як суб’єкт сільськогосподарської діяльності і майнових прав. Поняття правового режиму майна державного сільськогосподарського підприємства. Об’єкти майнових прав державного сільськогосподарського підприємства. Правовий режим основних та інших фондів державного сільськогосподарського підприємства.

3. Особливості приватизації державного майна в АПК.

4. Характеристика управління державним сільськогосподарським підприємством. Система органів управління в державних і комунальних сільськогосподарських підприємствах. Правове становище директора (керівника) державного та комунального сільськогосподарського підприємства, його компетенція. Повноваження трудового колективу підприємства.

Завдання

1. У процесі приватизації державного підприємства дослідного господарства “Елітне” прийнято рішення про передачу 30 % акцій акціонерному товариству “Добробут”, 25 % акцій – працівникам підприємства, що приватизується, а решту залишити у державній власності.

Прокоментуйте законність прийнятого рішення. Який порядок приватизації такого виду державних сільськогосподарських підприємств встановлено законом?

2. Управління агропромислового розвитку обласної державної адміністрації зобов’язало всі державні сільськогосподарські підприємства області розробити бізнес-плани і представити начальнику цього управління на затвердження. Юрисконсульт державного сільськогосподарського підприємства “Племресурс” оскаржив дане рішення у суді.

Яке рішення має прийняти суд? Підготуйте проект даного судового рішення.

3. Директор державної агрофірми “Слобожанка” звернувся до управління агропромислового розвитку районної державної адміністрації за дозволом продати сільськогосподарському кооперативу “Колос”, розташованому поблизу, два вантажних автомобілі та токарний верстат. Начальник управління відмовив у проханні, мотивуючи тим, що агрофірма не має права розпоряджатися закріпленим за нею майном.

Дайте письмовий висновок з цього питання.

4. Цегельний завод, який декілька років не працював, перебував на балансі державного відгодівельного підприємства. Районна державна адміністрація прийняла рішення про безкоштовну передачу цього заводу як недіючого комунальному підприємству “Промбуд”.

Чи правомірне рішення райдержадміністрації?

5. Згідно з наказом директора державного сільськогосподарського підприємства “Шовкопряд” фермерському господарству “Садове” був переданий за договором оренди з наступним викупом непрацюючий консервний цех. Трудовий колектив підприємства розцінив дії директора як неправомірні і звер-

нудся за роз'ясненням до юридичного управління районної державної адміністрації.

Прокоментуйте ситуацію і дайте обґрунтовану відповідь.

6. Директор ДСП “Ялтушки” продав фермерському господарству “Березень” приміщення ферми, трактор Т-150 та 10 т елітного насіння соняшнику. Кошти, які надійшли від продажу ферми, трактора та насіння, були направлені у фонд заробітної плати і у подальшому витрачені на виплату заробітної плати робітникам господарства.

Чи правомірні дії директора ДСП? Який порядок відчуження майна державного підприємства?

7. Державне дослідне господарство “Правдинське” внаслідок приватизації було реорганізовано в акціонерне товариство “Україна”. На зборах уповноважених було прийнято рішення про безоплатну передачу частки державного майна працівникам господарства відповідно до їх трудової участі у виробництві. Із заявами про безоплатне отримання частки майна звернулися 8 пенсіонерів–колишніх працівників цього господарства: 3 робітника звільнилися за власним бажанням незадоволюючи до реорганізації і працюють в інших підприємствах, 5 осіб були звільнені з роботи у зв'язку зі скороченням штатів. У задоволенні поданих заяв усім заявникам було відмовлено.

Проаналізуйте ситуацію і надайте письмову відповідь.

8. У державному сільськогосподарському підприємстві “Жовтень” у 2007 р. введена в експлуатацію нова ферма. За розпорядженням директора підприємства вартість старого корівника, непридатного до експлуатації, була списана з балансу.

Районне управління агропромислового розвитку заперечувало проти такого рішення, вважаючи, що старий корівник, вартість якого згідно із балансом складає 5 тис. грн, необхідно відновити для подальшого використання за прямим призначенням або в якості складського приміщення.

Виконуючи вказівку районного управління, державне підприємство здійснило відновлювальні роботи з ремонту корівника і використало 7 тис. грн. Однак для утримання худоби

або зберігання насіннєвого фонду приміщення не було пристосовано, і підприємство здало його в оренду сільськогосподарському обслуговуючому кооперативу. Кошти, отримані за оренду корівника, були використані на додаткові виплати пенсіонерам.

Який порядок списання з балансу державного сільськогосподарського підприємства вартості виробничих приміщень? Чи правомірні дії директора підприємства?

9. Директор державного сільськогосподарського підприємства “Маяк” затвердив акт про списання з основних фондів трактора Т-150 1993 р. випуску. У акті вказано, що задній міст трактора деформований, радіатор відсутній. У 2001 р. трактор перебував на капітальному ремонті. Причини деформації та відсутності на тракторі деталей директором не з’ясовані.

Який порядок списання з балансу сільськогосподарських підприємств будівель, споруд, сільськогосподарської техніки? Чи були допущені порушення норм чинного законодавства директором підприємства “Маяк”?

Список нормативних актів та літератури

Господарський кодекс України // Голос України. – 2003. – 14 берез.

Про особливості приватизації майна в АПК: Закон України від 10.07.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 41. – Ст. 188.

Про управління об’єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 р. // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 41. – Ст. 2726.

Про застосування контрактної форми трудового договору з керівником підприємства, що є у загальнодержавній власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.1993 р. // Зб. Постанов. – 1993. – № 6. – Ст. 121.

Курман Т.В. Правовое обеспечение хозяйственной деятельности государственных специализированных сельскохозяйственных предприятий: Моногр. – Х.: СПД-ФЛ Чальцев А.В., 2007. – 208 с.

Аграрне право України: Підруч. для студ. юрид. спец. ВЗО / За ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.

Т е м а 8. Правове становище сільськогосподарського кооперативу

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття та основні ознаки сільськогосподарських кооперативів та їх види. Принципи діяльності.
2. Порядок створення сільськогосподарських кооперативів.
3. Право власності сільськогосподарських кооперативів. Майнові фонди.
4. Правове регулювання трудових відносин у сільськогосподарських кооперативах.
5. Господарська діяльність сільськогосподарських кооперативів.
6. Правовий статус кооперативних об'єднань і підприємств, споживчих товариств і їх спілок.
7. Підстави та порядок припинення діяльності сільськогосподарських кооперативів.

Завдання

1. В юридичну консультацію звернувся гр. Григоров із проханням надати йому консультацію з таких питань: який порядок та умови створення сільськогосподарського кооперативу? Хто може бути засновником та членом такого кооперативу? Які сільськогосподарські кооперативи за їх цілями і характером діяльності можна створювати?

Дайте аргументовану письмову консультацію з наведених питань.

2. Після ліквідації КСП його члени, а також російське акціонерне товариство “Прогрес”, що розташоване в сусідньо-

му селі, прийняли рішення про створення сільськогосподарського кооперативу “Прикордонний”.

Засновниками було розроблено і прийнято на установчих зборах Статут кооперативу, з яким вони звернулися до райдержадміністрації для державної реєстрації створеного кооперативу.

У реєстрації кооперативу “Прикордонний” було відмовлено з таких причин:

1) до Статуту не додані список членів кооперативу та документ, що засвідчує сплату реєстраційного збору;

2) засновником кооперативу не може бути іноземна юридична особа;

3) у районі зареєстрована достатня кількість сільськогосподарських кооперативів, отже, немає необхідності у створенні товаровиробників такої організаційно-правової форми.

Засновники вважали відмову неправомірною і оскаржили її.

Чи підлягає скарга задоволенню? Чи правомірні вимоги органу державної реєстрації? Який порядок оскарження відмови у державній реєстрації сільськогосподарського кооперативу?

3. Відповідно до Указу Президента України від 03.12.1999 р. у результаті реформування КСП у Чугуївському районі були створені підприємства товаровиробників сільськогосподарської продукції різних організаційно-правових форм, в їх числі й декілька таких кооперативів:

1. Кооператив “Жовтень”, предметом і метою діяльності якого є виробництво сільськогосподарської продукції і сировини, зокрема маку для потреб кондитерського виробництва м. Харкова і області.

2. Кооператив “Комінтерн”, який у своєму Статуті передбачив виконання таких робіт: будівництво і ремонт різних сільськогосподарських споруд і будівель; проведення меліоративних та екологічно-відновлювальних робіт; виробництво сигналізаційного й електрообладнання та його монтаж. Для надання громадянам юридичних та аудиторських послуг в кооперативі створено юридичний відділ.

3. Кооператив “Смушок” побудував олійницю, крупорушку для переробки гречки і проса на крупу, майстерню для

вичинки шкір, невеликий консервний завод для переробки овочів і фруктів, а також виробництва вина з давальницької сировини.

4. Кооператив “Благодійник” спрямував свою діяльність на надання платних послуг юридичним і фізичним особам для зберігання у своїх сховищах овочів і фруктів та реалізації у торговій мережі на комісійних умовах, рекламуванні продукції. Статутом цього кооперативу були передбачені також маркетингова діяльність і надання позик іншим товаровиробникам на пільгових умовах.

До яких видів належать ці кооперативи? Чи відповідає вимогам чинного законодавства статутна діяльність цих кооперативів? Дайте аргументовану відповідь.

4. Голови кооперативів “Жовтень”, “Комінтерн”, “Смушок” та “Благодійник” домовилися створити об’єднання для виробництва хлібобулочних виробів, про що склали угоду, де передбачили основні умови з’єднання коштів і майна для функціонування об’єднання, а також порядок виходу із нього.

Зокрема, в угоді було передбачено, що кооператив, який побажав вийти з об’єднання, може реалізувати це право тільки за згодою інших його членів. При цьому він не має права вимагати повернення майна, яке добровільно було передано об’єднанню.

Нотаріус, до якого звернулися голови кооперативів, відмовив у посвідченні даної угоди.

Дати письмову консультацію з таких питань. Чи правильно вчинив нотаріус? Який порядок створення кооперативних об’єднань? Право вступу та виходу із об’єднання і майнові права його членів.

5. Правління сільськогосподарського виробничого кооперативу “Світязь” виключило гр. Сахна з членів кооперативу за систематичне порушення трудової дисципліни і відмову від трудової участі у діяльності кооперативу.

У зв’язку з цим Сахно подав заяву голові кооперативу, де вимагав повернення йому вступного і пайового внесків, у тому числі й земельної ділянки, яку він передав у користування кооперативу при вступі до нього.

Голова кооперативу відмовив у задоволенні цих вимог, пояснивши, що земельна ділянка та інше майно відповідно до вимог Статуту кооперативу включені до його фонду, який поділу не підлягає, бо є власністю кооперативу.

Не погодившись із діями правління та голови кооперативу, Сахно звернувся за юридичною допомогою з таких запитань:

Який порядок виключення членів із сільськогосподарського кооперативу? Чи має Сахно право одержати вступний і пайовий внески, в тому числі й земельну ділянку? Який порядок вирішення спору? Дайте письмову консультацію.

6. При вступі до членів сільськогосподарського виробничого кооперативу “Нива” гр. Ярошенко передав у якості пайового внеску земельну ділянку, яка належала йому на праві приватної власності та була отримана ним після розпаювання земель колишнього колективного сільськогосподарського підприємства.

При розгляді питання щодо передачі такої земельної ділянки на загальних зборах сільськогосподарського кооперативу виникло питання про визначення її вартості. При цьому Ярошенко запропонував оцінити її за домовленістю між ним та кооперативом у 100 тис. грн, а голова правління кооперативу наполягав на тому, щоб Ярошенко провів незалежну експертну оцінку згідно з приписами Закону України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”.

Яке майно може передаватися як пайовий внесок членами сільськогосподарських кооперативів? Яким чином визначається вартість пайових внесків членів кооперативів? Підготуйте письмову консультацію.

7. Гр. Волков, Зайцев та Федорів вирішили вступити до сільськогосподарського виробничого кооперативу “Авангард”. При цьому як пайовий внесок Волков передав кооперативу власну земельну ділянку, на якій розташований його житловий будинок; Зайцев – право користування його земельною ділянкою сільськогосподарського призначення; а Федорів – грошові кошти, а земельну ділянку, що перебуває у його приватній власності, передав СГВК “Авангард” у користування.

Як слід оформити перехід прав на зазначені вище пайові внески до СГВК “Авангард”? Які документи, що засвідчу-

ють перехід прав на земельні ділянки, мають бути укладені (видані) у цьому разі? Назвіть нормативно-правові акти, якими регламентуються зазначені відносини.

8. Членами сільськогосподарського кооперативу “Перемога” як пайові внески були передані земельні ділянки. Зважаючи на скрутне матеріальне становище, загальні збори кооперативу прийняли рішення про відчуження належних кооперативу земельних ділянок. Проте нотаріус, до якого звернулися сторони з проханням посвідчити договір купівлі-продажу земельних ділянок, відмовив у цьому, посилаючись на існування заборони на укладення таких угод у земельному законодавстві України, а також на те, що після проведення такого відчуження, сільськогосподарський кооператив не зможе виконати приписи ст. 25 Закону України “Про сільськогосподарську кооперацію” в частині повернення в натурі (на місцевості) земельних ділянок при припиненні членства осіб в кооперативі. Не погоджуючись з рішенням нотаріуса, голова сільськогосподарського кооперативу оскаржив його дії в суді.

Чи обґрунтована відмова нотаріуса? Чи змінилося б рішення, якщо б сільськогосподарський кооператив звернувся до нотаріуса із проханням посвідчити договір міни земельних ділянок?

9. При вступі до сільськогосподарського виробничого кооперативу “Першотравневий” гр. Воронов через скрутне матеріальне становище клопотав перед головою правління кооперативу про розстрочення пайового внеску загальним розміром 10 тис. грн на п’ять місяців. При розгляді рішення голови правління кооперативу про прийом до кооперативу Воронова, загальні збори членів кооперативу ухвалили, що Воронов повинен внести пайовий внесок єдиномomentно без розстрочення. У протилежному випадку Воронов не буде прийнятий до сільськогосподарського кооперативу.

Прокоментуйте ситуацію. Який порядок прийому до сільськогосподарського кооперативу? Чи є правомірними рішення голови правління та загальних зборів членів кооперативу? З якого моменту особа набуває статусу члена сільськогосподарського кооперативу?

10. Косенко був виключений із сільськогосподарського виробничого кооперативу за систематичне невідвідування загальних зборів. При припиненні членства Косенка загальні збори вирішили виділити в рахунок його паю, який він вносив при вступі до кооперативу у вигляді земельної ділянки сільськогосподарського призначення площею 2 га, земельну ділянку для обслуговування житлового будинку площею 0,1 га, а різницю між площами земель відшкодувати сільськогосподарською продукцією. Косенко не погодився з таким рішенням загальних зборів і звернувся зі скаргою до районної прокуратури.

Чи правомірне рішення загальних зборів членів сільськогосподарського кооперативу? Який порядок розрахунків при припиненні членства в сільськогосподарському кооперативі? Яким чином оформлюється виплата вартості паю колишнім членам кооперативу? Яке рішення має прийняти прокурор за скаргою Косенка?

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 39. – Ст. 261.

Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. // Там же. – 2004. – № 5. – Ст. 35.

Кооперативне право: Підруч. /За ред. В.І. Семчика. – К.: Ін Юре, 1998.

Федорович В. Регулювання створення, реорганізація та припинення сільськогосподарських кооперативів: правові питання // Право України. – 1998. – № 1. – С. 53.

Уркевич В.Ю. Становлення сільськогосподарських кооперативів в умовах ринкової економіки України: деякі правові аспекти: Моногр. – Х.: ТОВ “Одіссей”, 2004. – 120 с.

Гафурова О.В. Сільськогосподарські виробничі кооперативи: права та обов’язки членів: – К.: Изд-во МАУП, 2006. – 200 с.

Тема 9. Правове становище особистого селянського господарства

Питання для обговорення

1. Поняття та юридичні ознаки особистого селянського господарства.
2. Право на земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства. Підстави набуття й правові засади використання земель.
3. Правовий режим майна, що використовується для ведення особистого селянського господарства.
4. Права та обов'язки членів особистого селянського господарства.
5. Правові форми реалізації продукції, вирощеної особистим селянським господарством.
6. Державна підтримка особистого селянського господарства.
7. Припинення ведення особистого селянського господарства.

Завдання

1. Гр. Василенко одержав листа з Макарівської районної державної податкової інспекції, з якого видно, що оскільки Василенко та його дружина ведуть особисте селянське господарство, їм необхідно зареєструватися як підприємці і сплачувати податки згідно з чинним законодавством. Водночас Василенко повинен вести селянське господарство індивідуально, маючи на меті тільки виробництво сільськогосподарської продукції для задоволення власних потреб, а також йому заборонялося надавати послуги з використання майна господарства, організовувати відпочинок для інших осіб у рамках чинного законодавства України щодо сільського зеленого туризму з метою отримання доходу від такої діяльності.

Василенко за роз'ясненням щодо правомірності вимог податкової інспекції звернувся до юридичного відділу управління агропромислового розвитку Макарівської районної державної адміністрації.

Дайте письмову відповідь.

2. Секретар Семенівської сільської ради зобов'язав громадян, що ведуть особисте селянське господарство на території ради, стати на облік в районній раді, а також зареєструвати права на земельні ділянки, які надані фізичним особам у власність чи оренду для ведення особистого селянського господарства, у сільській раді.

Які порушення законодавства мають місце? Підготуйте письмову відповідь.

3. Для реалізації надлишків вирощеної овочевої продукції (перцю, цибулі, капусти) сімнадцятирічний гр. Сидоренко як член особистого селянського господарства без дозволу його батьків уклав договір купівлі-продажу зазначеної продукції з приватним підприємцем Завадським. Водночас з дозволу батьків реалізував на одному із ринків м. Харкова молоко і молочну продукцію, які є власністю особистого селянського господарства, без необхідних документів.

Дайте відповідь на такі запитання:

а) чи можуть неповнолітні члени особистого селянського господарства укласти договір щодо реалізації сільськогосподарської продукції?

б) в яких формах здійснюється реалізація надлишків сільськогосподарської продукції, вирощеної в особистих селянських господарствах?

в) за наявності яких документів можлива реалізація на ринках сільськогосподарської продукції, вирощеної в особистих селянських господарствах?

4. Гр. Бровко переїхав на постійне місце проживання до своєї сестри гр. Кушнір, яка вела особисте селянське господарство. Бровко став членом даного господарства, виконував усі необхідні роботи. Невдовзі Кушнір померла від тривалої хвороби. Її син, що мешкав у сусідньому селі, звернувся до юридичної консультації з проханням пояснити, чи має він право на спадкування майна та земельної ділянки розміром 4,9 га, які використовувалися його матір'ю під час ведення особистого селянського господарства.

Підготуйте письмову відповідь.

5. Сільськогосподарський виробничий кооператив “Прогрес” уклав договір із Лапіною, яка вела особисте селянське господарство, на відгодівлю молодняку птиці, яке належало кооперативу. У договорі встановлений обов’язок кооперативу забезпечувати особисте селянське господарство Лапіної кормами, транспортом для підвозу кормів, зооветеринарним обслуговуванням, технічним обладнанням. Лапіна передала кооперативу 60% від загальної кількості гусей, отриманих нею за договором, за що їй виплатили 4 тис.700 грн. Правління кооперативу подало позов у суд до Лапіної про відшкодування вартості гусей, посилаючись на те, що з переданих їй на відгодівлю 1000 голів молодняку вона повинна була зберегти і передати господарству 900 голів. Лапіна вважала необґрунтованими вимоги кооперативу, який не забезпечив належного зооветеринарного обслуговування птиці і не додав, як передбачалося договором, необхідної кількості кормів, через що загинуло 150 голів птиці, а ще 150 голів загинуло під час пожежі, яка виникла від удару блискавки.

Чи підлягають задоволенню позовні вимоги кооперативу? Яке рішення має винести суд, якщо взята на відгодівлю птиця утримувалася Лапіною з порушенням зоотехнічних і ветеринарних вимог?

6. Через проведення заходів щодо запобігання і ліквідації інфекційного захворювання (пташиний грип) в особистому селянському господарстві Герасименка Васильківською районною ветеринарною службою і підрозділом МНС було знищено 2 тис. голів птиці. Герасименко звернувся з проханням до Васильківської державної адміністрації відшкодувати завдані збитки внаслідок проведених заходів. Районна державна адміністрація відмовила у цьому Герасименку, мотивуючи тим, що особисте селянське господарство Герасименка не укладало з управлінням агропромислового розвитку договору на вирощування зазначеної кількості голів птиці.

Дайте аргументовану письмову відповідь на такі запитання. Хто має відшкодувати завдані збитки особистому селянському господарству? За рахунок яких коштів відшкодовуються подібні збитки? Який орган визначає напрямки господарської діяльності особистого селянського господарства?

7. При виході із членів СГВК гр. Васильченко подав заяву про виділення йому із земель кооперативу земельної ділянки розміром 4,9 га в натурі як земельний пай для ведення особистого селянського господарства.

Правління відмовило у проханні Васильченку, посилаючись на те, що раніше сільська рада виділяла йому земельну ділянку для цих цілей.

Які порушення законодавства мали місце?

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р.// Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 29. – Ст.232.

Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 рр.: Закон України від 18.01.2001 р.// Там же. – 2001. – № 11. – Ст. 52.

Про плату за землю: Закон України від 3 липня 1992 р. // Там же. – 1992. – № 38. – Ст.560.

Про ветеринарну медицину: Закон України від 15 листоп. 2001 р. //Там же. – 2002. – № 8. – Ст.62.

Про додаткові заходи щодо підтримки розвитку особистих підсобних господарств громадян і селянських (фермерських) господарств: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.95 р. № 381 // Уряд. кур'єр. – 1995. – 8 черв.

Правила торгівлі на ринках: спільний наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 26 лют. 2002 р. // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 13. – Ст.681.

Науково-практичний коментар до Закону України “Про особисте селянське господарство” / За ред. В.В. Носіка. – К.: Кондор, 2004. – 251 с.

Статівка А.М. Аграрні перетворення і роль особистих підсобних господарств громадян // Право України. – 2000. – № 5. – с. 27–29.

Хвасенко А. Правове регулювання особистого селянського господарства громадян // Право України. – 2002. – № 4. – С. 40–42.

Т е м а 10. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття та сутність виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного господарювання.
2. Характеристика правового регулювання виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників усіх форм власності та різних організаційно-правових форм.
3. Правове регулювання спеціалізації сільськогосподарського виробництва. Організація основних (рослинництво, тваринництво), додаткових та допоміжних галузей аграрного виробництва.
4. Підсобні виробництва та промисли. Основні засади їх створення та функціонування.
5. Планування виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного господарювання.
6. Правове регулювання якості та безпеки сільськогосподарської продукції.

Завдання

1. АТ “Золочівське” одержало високий врожай пшениці, частину якого реалізувало державній закупівельній організації, іншу частину на умовах давальницької сировини передало спиртзаводу. Після одержання від останнього спирту АТ у власному консервному цеху розлило його у пляшки і реалізувало через торгову мережу. Керівництво АТ прийняло рішення: за виручені кошти реконструювати консервний цех для виробництва спирту.

Голова ревізійної комісії АТ, не погодившись із діями керівництва, звернувся зі скаргою до прокурора.

Чи правомірні дії АТ? Яке рішення має прийняти прокурор? Сформулюйте його письмово.

2. Гр. Мишкін, його дружина та син після ліквідації КСП одержали земельні паї в натурі на праві приватної власності загальною площею 6 га і вирішили створити фермерське господарство, яке було зареєстровано в установленому законом порядку.

Голова цього господарства Мишкін закупив бурих лисиць і вирішив побудувати звіроферму. Половину земельних угідь голова господарства засіяв конюшиною для подальшого обмінування її на м'ясо для годівлі лисиць.

Залишки земельної площі було засіяно насінням лікарських трав і рослин.

На реалізацію своєї продукції Мишкін укладав угоди із різними замовниками.

Чи правомірні дії голови фермерського господарства? Дайте письмову консультацію.

3. У СГВК “Прогрес” організовано підсобне виробництво по виготовленню глечиків. Воно здійснювало свою діяльність силами членів кооперативу і найманих працівників, а як сировину використовувало місцеві загальнорозповсюджені корисні копалини – глину та пісок. Майстерні з художньої обробки працювали на сировині, яку отримували за договором з місцевим об'єднанням по виробництву олійних фарб.

Держадміністрація заборонила діяльність цього підприємства, мотивуючи тим, що вона: 1) не пов'язана з виробництвом і переробкою сільськогосподарської продукції; 2) використовується праця осіб, які не є членами кооперативу; 3) мають місце порушення законодавства про надра, оскільки кооператив не отримав відповідного дозволу на розробку глини та піску.

Які правові підстави й умови організації та розвитку підсобних виробництв і промислів у сільському господарстві? Які правові наслідки зростання обсягів підсобних виробництв? Які нормативні акти застосовуються при створенні підсобних виробництв? Чи відповідає чинному законодавству рішення райдержадміністрації?

4. Ревізійна комісія сільськогосподарського виробничо-го кооперативу “Сонячний” в акті ревізії виробничо-фінансової діяльності вказала на такі недоліки:

- гроші, одержані в банку для оплати праці, повністю не витрачено, залишок у сумі 500 грн зберігається в касі 8 днів;
- облік надходжень готівки касиром не проводиться;
- 700 грн, передбачених на виробничі потреби, за рішенням правління кооперативу витрачено на придбання до свята подарунків для працівників.

Вважаючи зазначені дії порушенням законодавства, ревізійна комісія запропонувала правлінню кооперативу притягти головного бухгалтера до матеріальної відповідальності.

Які права й обов’язки кооперативу щодо організації фінансової діяльності? Які правила ведення касових операцій?

5. Сільськогосподарський виробничий кооператив “Васюківський” спеціалізується на тваринництві. На загальних зборах кооперативу було прийняте рішення передбачити в установчих документах такий напрям господарської діяльності як племінна справа.

Голова правління звернувся до юридичного відділу управління агропромислового розвитку з проханням надати консультацію з таких питань: 1) чи може недержавне підприємство займатися даним видом діяльності? 2) які обов’язки суб’єктів племінної справи у тваринництві з організації та здійснення цього виду діяльності?

Надайте юридичну консультацію.

6. Державне сільськогосподарське підприємство “Прогрес” у рахунок державного плану закупівель здало до м’ясокомбінату 50 голів великої рогатої худоби та 30 свиней. М’ясокомбінат відмовився прийняти худобу, мотивуючи свої дії відсутністю ветеринарних документів, які б засвідчували стан здоров’я тварин.

Підприємство, вважаючи відмову безпідставною, звернулося до суду з позовом про стягнення з м’ясокомбінату вартості перевезення тварин і сплати неустойки, посилаючись на норму Закону України “Про безпечність та якість харчової

продукції”, згідно з яким м’ясні продукти можуть продаватися на агропродовольчих ринках за умови їх перевірки на придатність для споживання перед їх продажем, тобто після забою.

Які вимоги ставляться до виробництва харчових продуктів? Які документи засвідчують їх придатність до споживання людиною?

7. При розробці виробничо-фінансового плану державне сільськогосподарське підприємство “Озерне” за участю спеціалістів підприємства визначило розмір посівних площ, їхню структуру, терміни виконання сільськогосподарських робіт, урожайність сільськогосподарських культур, кількість поголів’я худоби та її продуктивність для забезпечення державного замовлення, задоволення власних внутрішньогосподарських потреб (насіння, фураж, громадське харчування членів кооперативу, оплата праці та ін.).

Обласне управління агропромислового розвитку відзначило відсутність суперечок виробничо-фінансового плану господарства державному замовленню, проте, зобов’язало ДП: 1) на випадок можливих несприятливих погодних умов розширити посіви соняшнику, цукрових буряків та ячменю (предмет державного контракту) за рахунок скорочення посівів овочевих культур; 2) конкретизувати обсяги виробництва рослинницької продукції не лише за культурами, а й за ботанічними та товарними сортами; 3) впровадити технологію вирощування овочів, розроблену за кордоном та закуплену управлінням.

Директор ДП, вважаючи розпорядження необґрунтованим, оскаржив його в господарському суді.

Чи правомірні дії обласного управління агропромислового розвитку? Який порядок планування сільськогосподарського виробництва? Які питання мають бути відображені у виробничому плані підприємства?

8. У Статуті сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу “Веснянка” містяться такі положення.

1. При вступі до об’єднання кооператив зберігає повну господарську самостійність і право вільного виходу з нього.

2. Розподіл доходу кооперативу між членами здійснюється за рішенням загальних зборів.

3. Підставою для виключення із кооперативу дійсних та асоційованих членів є несистематичне користування послугами кооперативу.

4. Членам кооперативу послуги надаються за цінами і тарифами, що встановлюються залежно від їхнього матеріального становища.

5. Кооператив надає послуги суб'єктам, які не є членами кооперативу, в розмірі, що становлять меншу частину річного обороту діяльності кооперативу.

Чи є такі положення Статуту правомірними?

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Господарський кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 18. – Ст.144.

Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991р. // Там же. – 1991. – № 49. – Ст.682.

Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997р. // Там же. – 1997. – № 39. – Ст.261.

Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. // Там же. – 1998. – № 19. – Ст.98.

Про ліцензування окремих видів господарської діяльності: Закон України, 2000 р. // Там же. – 2000. – № 36. – Ст.299.

Про бджільництво: Закон України від 22.02.2000 р. // Там же. – 2000.

Про племінну справу в тваринництві: Закон України від 21.12.1999 р. // Там же. – 1994. – № 2. – Ст.7.

Про фермерське господарство: Закон України. // Там же. – 2003. – № 45. – Ст.363.

Про народні художні промисли: Закон України від 21.06.2001 р. // Там же. – 2001. – № 41.

Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб: Закон України від 22.12.1996 р. // Там же. – 1996.

Про особливості проведення санації підприємств агропромислового комплексу: Постанова Кабінету Міністрів Укра-

їни від 16.06.1998 р. № 922 // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 24. – Ст.890.

Про Державний комітет ветеринарної медицини України: Положення, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2007 р. № 1075.

Курман Т.В. Правовое обеспечение хозяйственной деятельности государственных специализированных сельскохозяйственных предприятий.

Тема 11. Правове регулювання відносин з організації, дисципліни, оплати та охорони праці в сільськогосподарських підприємствах

Питання для обговорення

1. Поняття та сутність організації праці у сільськогосподарських підприємствах та характеристика її правового регулювання.

2. Дисципліна праці в аграрних підприємствах та дисциплінарна відповідальність: поняття, порядок притягнення, види стягнень.

3. Правове становище виробничих підрозділів як форми організації праці в сільськогосподарських підприємствах.

4. Правове регулювання оплати праці у сільському господарстві.

5. Правове регулювання охорони праці у сільськогосподарських підприємствах.

Завдання

1. За наказом директора державного сільськогосподарського підприємства “Племресурс” його працівникам через відсутність коштів на рахунку підприємства було виплачено заробітну плату за два місяці у натуральній формі поголів’ям племінних овець відповідно до їх ринкової вартості на момент виплати заробітної плати.

Які форми оплати праці застосовуються у сільському господарстві? Чи відповідає чинному законодавству наказ директора підприємства?

2. Доярка АТ “Арго” Чугай не вийшла на роботу без поважних причин. Згідно з Правилами внутрішнього розпорядку правління товариства оштрафувало її на 50 грн і відрахувало із заробітної плати 150 грн за вартість молока, яке господарство втратило через те, що корови, яких вона обслуговувала, не були подоєні.

Чугай звернулася до районної прокуратури зі скаргою про скасування рішення правління і про визнання незаконними положення Правил внутрішнього трудового розпорядку, якими передбачено штраф за порушення трудової дисципліни.

Яке рішення має прийняти прокурор району? Дайте правову оцінку ситуації.

3. Статутом і Правилами внутрішнього трудового розпорядку сільськогосподарського виробничого кооперативу “Урожай” були передбачені: трудовий розпорядок (початок та закінчення робочого дня, тривалість робочого часу та часу відпочинку – щоденного, тижневого, щорічного), а також заходи впливу, в тому числі і такий крайній захід, як виключення з кооперативу за порушення трудової дисципліни.

У період збирання зернових комбайнер цього кооперативу Петренко, який працював цілодобово без заміни, з’їхав комбайном у траншею, у зв’язку з цим комбайн одержав дуже серйозні ушкодження. Правління кооперативу розцінило поведінку Петренка як порушення трудової дисципліни і прийняло рішення про виключення його із кооперативу.

Не погодившись із рішенням правління, Петренко звернувся до суду з заявою про поновлення його на роботі.

Дайте письмову відповідь на запитання: 1. Чи порушив Петренко дисципліну праці? 2. Чи правомірне рішення правління кооперативу? 3. Який порядок оскарження його рішень? 4. Яке рішення має прийняти суд?

4. До правління сільськогосподарського кооперативу “Врожай” надійшла заява від ланкової Сомової, яка просила нарахувати їй додаткову оплату за виробництво понадпланової продукції та керівництво ланкою. Правління кооперативу відмовило їй у виплаті додаткової оплати за керівництво, посила-

ючись на те, що вона одержувала додаткову оплату на рівні з членами ланки, тому немає підстав для виплати їй суми вдруге. Сомова оскаржила рішення правління на загальних зборах кооперативу.

Яким має бути рішення загальних зборів кооперативу?

5. Правління АТ “Колос” на одному із своїх засідань розглянуло стан трудової дисципліни та питання організації праці у підприємстві і прийняло такі рішення:

1. Розірвати трудовий договір із зоотехніком ферми № 1 Сидоровим у зв’язку з призначенням на цю посаду фахівця – акціонера товариства Погрібняка, який за рахунок акціонерного товариства отримав відповідну освіту.

2. Звільнити з посади комірника акціонера товариства Гнатюка у зв’язку з пенсійним віком, а комірника Ликова – за виявлену недостачу.

3. Столяра Тищенко тимчасово перевести на роботу по заготівлі сіна.

Чи законні ці рішення?

6. У виробничому сільськогосподарському кооперативі “Світанок” його членами слюсарями-електриками Івановим та Ладигіним, а також найманим працівником Шуровим виконувалися роботи по обладнанню корівників автопоїлками.

При здійсненні цих робіт у робочий час Іванов, Ладигін і Шуров після вживання спиртних напоїв залишили місце роботи і вийшли на роботу лише через два дні, допустивши таким чином прогули. Голова правління кооперативу видав наказ про звільнення цих працівників за п. 4 ст. 40 КЗпП України за прогули.

Іванов, Ладигін і Шуров вважали, що голова правління кооперативу перевищив свої повноваження, а тому звернулися до суду з позовом про поновлення їх на роботі.

Чи правомірні дії голови правління? Яке рішення має прийняти суд?

7. На засіданні правління СГВК “Дружба” стосовно дисципліни праці прийняті такі рішення:

– члену кооперативу Титаренку за відмову вийти на роботу у зв'язку з виробничою необхідністю до закінчення строку відпустки оголосити догану;

– члену кооперативу Шевцову за недбале ставлення до майна кооперативу оголосити сувору догану з відрахуванням протягом двох місяців 25% із заробітної плати;

– члена кооперативу Корякіна за систематичні порушення трудової дисципліни виключити із членів кооперативу.

Дайте правову оцінку рішень правління. Яка компетенція органів управління кооперативу щодо накладення на них дисциплінарних стягнень?

8. Член СГВК “Ланок” Борисова працювала продавцем у магазині кооперативу. Після повернення з чергової відпустки вона дізналася, що розпорядженням голови кооперативу її переведено різноробочою в рослинницьку бригаду. У відповідь на скаргу Борисової про неправомірність її переведення голова кооперативу пояснив, що Статут не передбачає збереження попередньої роботи за членами кооперативу у період перебування їх у відпустці. Борисова звернулася до суду з позовом про поновлення її на попередній роботі і виплату заробітної плати за два місяці вимушеного прогулу. Суддя відмовив у прийнятті позовної заяви через те, що Борисова не подала суду копію розпорядження голови кооперативу про своє переведення на іншу роботу і рішення комісії по трудових спорах щодо поновлення на попередній роботі. Борисова оскаржила ухвалу суду про відмову в прийнятті позовної заяви в апеляційний суд, зазначивши у заяві, що голова кооперативу не видає їй документів, необхідних для подання позову.

Чи обґрунтоване переведення Борисової на іншу роботу? Чи відповідає ухвала суду про відмову у прийнятті позову вимогам законодавства?

9. Член сільськогосподарського кооперативу агроном Сидоренко звернувся до прокуратури з заявою про порушення кооперативом трудового законодавства та Конституції України щодо тривалості робочого дня. У заяві зазначалося, що в період посівної правління кооперативу, посилаючись на Статут і Правила внутрішнього розпорядку, примушувало його працю-

вати 10 годин на день, при цьому надбавку за понаднормовий час йому не виплатили.

Яке рішення має прийняти прокурор? Чи є підстави для визнання нечинними положень локальних актів кооперативу?

10. Член кооперативу Іваненко отримав виробничу травму при виконанні трудових обов'язків. Правління кооперативу на основі норм Статуту та Правил внутрішнього розпорядку виплатило Іваненку одноразову допомогу в розмірі 10 заробітних плат у рахунок відшкодування заподіяної шкоди. Від подальших виплат правління відмовилося, мотивуючи тим, що передбачене локальними актами кооперативу відшкодування вже здійснене. Іваненко звернувся до суду.

Яке рішення має прийняти суд? Дайте правову оцінку ситуації.

Список нормативних актів та літератури

Кодекс Законів про працю. – К.: Юрінком Інтер, 1999.

Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991р. // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 1991. – Ст. 682.

Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 39. – Ст. 261.

Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. // Там же. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. // Там же. – 1995. – № 17. – Ст. 121 (з наст. змінами).

Уркевич В. Ю. Проблеми теорії аграрних правовідносин: Моногр. – Х.: Харків юрид., 2007. – 496 с.

Свічкарьова Я. Регулювання праці в акціонерних товариствах // Право України. – 1998. – № 1.

Баклан О. Контрольно-наглядова діяльність у сфері охорони праці: Окремі питання // Там же. – 2000. – № 11.

Еременко В. Основания возникновения трудовых правоотношений в КСП, крестьянских (фермерских) хозяйствах, кооперативах // Право Украины. – 1997. – № 6. – С. 51.

Хрусталеv Б.Ф. Трудовая правосубъектность кооперативных предприятий // Изв. вузов: Правоведение. – 1991. – № 3. – С. 34–43.

Т е м а 12. Правове регулювання використання майна сільськогосподарськими підприємствами

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Аграрні підприємства як суб'єкти майнових прав.
2. Характеристика правового режиму майна державного сільськогосподарського підприємства. Об'єкти та зміст майнових прав, сутність, особливості і відмінності права господарського відання і права оперативного управління майном.
3. Правовий режим основних, оборотних, натуральних та інших фондів сільськогосподарських підприємств.
4. Правовий режим майна підприємств кооперативного типу. Майнові фонди.
5. Особливості правового режиму майна підприємств корпоративного типу. Майнові фонди.
6. Правове регулювання приватизації майна державних підприємств у системі АПК.
7. Гарантії та захист майнових прав аграрних підприємств.

Завдання

1. Державне сільськогосподарське підприємство “Україна” продало Сумському м'ясокомбінату трактор, два вантажних автомобілі та п'ять коней.

Наступного дня директор цього підприємства та голова сільськогосподарського переробного кооперативу “Промінь” уклали договори оренди ставка та ділянки лісу загальною площею 27 га, що належали державному сільськогосподарському підприємству.

Прокурор області звернувся з позовом до господарського суду про визнання договорів купівлі-продажу та оренди

недійсними, мотивуючи тим, що майно повинно бути передано м'ясокомбінату безоплатно, а при укладенні договору оренди директор вийшов за межі своїх повноважень.

Оцініть ситуацію. Зробіть письмовий правовий висновок щодо питань правомірності укладення вказаних вище договорів. Який порядок управління об'єктами державної власності?

2. Директор державного сільськогосподарського науково-дослідного господарства передав безкоштовно, в порядку взаємодопомоги, товариству з обмеженою відповідальністю “Оріадна” списаний трактор “Біларусь”, 3 т насіння елітної пшениці та дрібний сільськогосподарський реманент, який господарству був не потрібний.

При прийнятті річного бухгалтерського звіту від господарства райдержадміністрація визнала дії директора неправомірними, і через те, що він розбазарив державне майно, звільнила його із займаної посади. Водночас була дана вказівка бухгалтерії господарства при здійсненні розрахунку з колишнім директором відрахувати з належних йому виплат 1000 грн для відшкодування завданих державі збитків.

Вважаючи дії райдержадміністрації і бухгалтерії незаконними, директор науково-дослідного господарства звернувся до суду.

Чи правомірні дії директора та райдержадміністрації? Яке рішення прийме суд? Напишіть проект рішення у справі.

3. Конюхи Морозов і Гурієв взяли з відома завідуючої фермою СГВК племінну кобилу та віз для поїздки до сусіднього села. Повертаючись додому в нетверезому стані, вони переїхали на подвір'ї ферми двох гусей, свинюматку і зламали воза. Загнана кобила здохла. Правління кооперативу оштрафувало Морозова і Гурієва у розмірі 100 грн з кожного, зобов'язало їх відремонтувати віз і здати на ферму двох гусей, а також повністю позбавило їх додаткового заробітку.

Питання про стягнення вартості свинюматки та племінної кобили вирішувалося загальними зборами членів кооперативу. Враховуючи дисциплінованість і добросовісну працю

Гурієва протягом усього часу перебування у СГВК, а також скрутне матеріальне становище його сім'ї, було вирішено стягнути з нього 1/3 вартості загублених кобили та свиноматки, а з Морозова 1/2 вартості кобили та свиноматки. Голова ревізійної комісії вважав рішення загальних зборів незаконними і вимагав звернутися з позовом до суду про відшкодування з Морозова і Гурієва солідарно всієї суми збитків. СГВК звернувся з позовом до місцевого суду.

Як вирішити справу? Підготуйтеся до ділової гри.

4. Члени сільськогосподарського виробничого кооперативу “Сигнал” Кухарчук та Сотніков подали до правління кооперативу заяву про вихід із його складу і виділення їм земельного і майнового паїв. У майбутньому вони збиралися спільно утворити сільськогосподарське підприємство і тому просили в рахунок майнового паю виділити їм частину меліоративної мережі кооперативу, а земельну ділянку – єдиним масивом, бажано з лісосмугою, яка б сприяла захисту ґрунту від ерозії.

Правління відмовило в заяві про виділення в рахунок паю саме таких майнових об'єктів, пояснивши, що кожен член кооперативу може претендувати лише на те майно і земельну ділянку, яку вони внесли при вступі до кооперативу.

Чи правомірними є вимоги Кухарчука і Сотнікова та відмова правління? Який порядок виділення майна членам кооперативу, що виходять із нього?

5. Загальні збори сільськогосподарського виробничого кооперативу “Україна” прийняли рішення про ліквідацію кооперативу.

Після виконання всіх майнових зобов'язань кооперативом кошти пайового фонду, а також земельна ділянка були розподілені між дійсними і асоційованими його членами пропорційно вартості їхніх пайових внесків. Проте кошти неподільного фонду були перераховані ліквідаційною комісією в дохід держави як такі, що не підлягають розподілу між членами кооперативу.

Члени кооперативу оскаржили дії ліквідаційної комісії в господарському суді.

Яке рішення повинен прийняти суд? Який порядок розподілу майна кооперативу при його ліквідації? Чим відрізня-

ються майнові права асоційованих членів кооперативу при його ліквідації від прав дійсних членів?

6. Карпенко, його дружина та 60-річна теща, одержавши земельні паї та земельну ділянку в натурі загальною площею 6 га, вирішили створити фермерське господарство.

Карпенко надав для реєстрації Статут, у розділі якого передбачено, що земля належить членам фермерського господарства на праві спільної часткової власності, тобто кожний член господарства володіє 2 га землі з правом сумісної її обробки й розподілу в рівних долях між членами фермерського господарства одержаної продукції і прибутків від її реалізації.

Будинок, надвірні та службові споруди, а також сільськогосподарський реманент і велика рогата худоба згідно з положенням Статуту належали всім членам фермерського господарства на праві сумісної власності.

Після реєстрації Статуту Карпенко від імені фермерського господарства уклав з банком кредитний договір на 20 тис. грн. Частина цих грошей він витратив на придбання для власних потреб легкового автомобіля, а решту – на закупку мінітрактора і деякого сільськогосподарського реманенту для потреб господарства.

У зв'язку з неврожаєм фермерське господарство спромоглося повернути заборгованість по кредиту лише в сумі 10 тис. грн.

Банк звернувся з позовом у господарський суд про стягнення 10 тис. грн, а через деякий час – із заявою про звернення стягнення (відповідно до ст.121 ГПК) на майно фермерського господарства, а саме: земельну ділянку, велику рогату худобу та легковий автомобіль, зареєстрований на Карпенка.

Який правовий статус майна фермерського господарства і як здійснюється його розподіл? Який порядок стягнення заборгованості з майна фермерського господарства? Дайте письмову відповідь.

7. Жителі Харківської обл. Власюк та Горбань, а також житель села Белгородської обл. Євтухов вирішили організувати фермерське господарство (ФГ). При цьому виникли правові питання, пов'язані з можливістю створення такого господарств-

ва громадянами різних держав, а також щодо правового режиму майна ФГ.

1. Гр. Власюк вважає, що майно господарства, включаючи землю, належить усім його членам, в тому числі й особам, з якими укладено контракт, на праві сумісної (бездольової) власності.

2. Гр. Горбань, посилаючись на те, що згідно із законом “Про фермерське господарство” воно є юридичною особою, висловив думку, що власником усього майна господарства, в тому числі й землі, є ФГ у цілому як юридична особа.

3. Гр. Євтухов згоден із думкою Власюка, але йому не зрозуміло, чи можна угодою між членами господарства змінити правовий режим майна? Чи можливо таким же чином змінити правовий режим щодо земельної ділянки?

Дайте аргументовану письмову відповідь на такі запитання. Чи можливе створення ФГ громадянами України спільно з іноземними громадянами? Який правовий режим майна, в тому числі й землі у ФГ? Яку форму здійснення сільськогосподарської підприємницької діяльності мають обрати зазначені громадяни України та Росії?

8. Державний кінний завод “Буцефал” був реорганізований в АТ “Пегас”. Збори уповноважених, приймаючи рішення про перетворення заводу, передали його працівникам безоплатно частину державного майна відповідно до їх трудової участі у виробництві.

Із заявами про безоплатне отримання часток майна звернулися також шість пенсіонерів цього заводу, два працівники, звільнені з роботи до реорганізації у зв’язку із скороченням штатів, п’ять членів ТОВ “Зодіак” та приватний підприємець.

У задоволенні поданих заяв всім було відмовлено.

Після безоплатної передачі майна залишилася нереалізованою значна його частина. Голова зборів уповноважених звернувся за консультацією в юридичний відділ міністерства для вирішення долі цього майна.

Який порядок та умови приватизації майна в агропромисловому комплексі? Хто має право на безоплатне одержання частки державного майна?

9. Голова ФГ “Орбіта” після одержання вдалого врожаю вирішив продати частину зернових і на отримані кошти придбати трактор, легковий автомобіль “Нива”, побутову техніку (телевізор, кондиціонер, холодильник) та меблі. Він зареєстрував трактор на фермерське господарство, автомобіль “Нива” – на своє ім’я, побутову техніку та меблі розташував дома, де мешкала його сім’я (дружина та 16-річний син) – члени ФГ. Після перевірки органами податкової інспекції голова ФГ “Орбіта” отримав акт про результати виїзної планової перевірки з питань дотримання вимог податкового, валютного та іншого законодавств, в якому зазначалося, що ФГ не мало права продавати таку значну частину врожаю, та кошти від продажу продукції повинно витратити на придбання сільськогосподарської техніки та пально-мастильних матеріалів.

Надайте аргументовану відповідь, чи були порушені вимоги законодавства?

10. Голова ФГ Маслов розірвав шлюб зі своєю дружиною – вчителькою місцевої школи. Членами ФГ були Маслов, його дружина та 16-річний син. Дружина у вільний від роботи час також брала участь у діяльності ФГ. При розподілі майна у судовому порядку дружина Маслова вимагала, крім своєї долі в загальному майні, визнати за нею право власності на 1/2 частину земель ФГ, надвірних і господарських приміщень на 16-річного сина, який буде проживати з нею.

Яке рішення прийме суд? Дайте аргументовану письмову відповідь.

11. Гр. Пелих разом із своєю дружиною та братом працювали у КСП “Сінтал”. У 2000 р. КСП було реорганізовано в ТОВ “Промінь”, внаслідок чого Пелих разом з родичами отримав земельний та майновий паї (15 га землі та трактор ЮМЗ). Бути засновниками ТОВ “Промінь” родина не забажала, а вирішили створити власне ФГ “Жайворонок”.

Після державної реєстрації ФГ Пелих разом із дружиною придбали необхідний для господарства трактор Т-150, а брат Пелиха – дискову борону. Придбану техніку було зареєстровано на ФГ. На проведення весняної посівної компанії у ФГ не було коштів, тому Пелих (як голова) звернувся до банку та уклав від імені господарства кредитний договір на 30 тис. грн.

У зв'язку з неврожаєм ФГ не змогло повернути заборгованість по кредиту.

Банк звернувся з позовом у господарський суд про стягнення кредитної заборгованості у сумі 33 тис. грн., а через деякий час – із заявою про звернення стягнення на майно ФГ, а саме: земельну ділянку, техніку та отриманий урожай.

У цей час брат Пелиха вирішив вийти з членів ФГ і заснувати власне господарство. Пелих пояснив брату, що він не зможе вийти до тих пір, поки господарство не поверне борг банку.

Який правовий статус майна ФГ і як здійснюється його розподіл? Який порядок стягнення заборгованості з майна фермерського господарства?

12. Гр. Калугін, Просолов та Радіонов вирішили створити сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) „Веселка”. Калугін та Просолов як засновники внесли у статутний фонд СТОВ кошти у розмірі 260 тис. грн. Радіонов вніс до статутного фонду посівний матеріал зернових культур на суму 130 тис. грн. СТОВ “Веселка” взяло в оренду земельну ділянку розміром 300 га і засіяло її ячменем. Після збору врожаю (300 т ячменю) Просолов і Калугін запропонували Радіонову закупити свиней і годувати їх вирощеним ячменем. Радіонов вважав, що така діяльність буде не вигідна для підприємства і вирішив вийти із членів СТОВ. При виході із СТОВ “Веселка” Радіонов став вимагати повернення статутного внеску у грошовому вигляді, а також 100 т ячменю. Калугін та Просолов відмовилися виконувати вимоги Радіонова через те, що господарство починає новий вид діяльності (тваринництво) і не має вільних коштів. Радіонов подав позов до суду.

Дайте аргументовану відповідь. Яке рішення прийме суд?

13. Правління сільськогосподарського виробничого кооперативу “Лан” направило рішення до райдержадміністрації для затвердження змін до положень Статуту про порядок формування та використання фондів, а саме:

1. Основним джерелом формування неподільного фонду кооперативу є прийняття на баланс сільськогосподарської техніки та реманенту, а також земельних ділянок, переданих при вступі до кооперативу.

2. У разі виходу з кооперативу фізичні особи набувають право на отримання паю тільки у грошовій формі, оскільки інший порядок призведе до перебоїв у виробничій діяльності кооперативу.

3. Надавати право виходу із кооперативу його членам тільки після закінчення господарського року (січень місяць).

Дайте аргументовану письмову відповідь на такі запитання. Який порядок розробки, прийняття та реєстрації Статуту кооперативу? Який порядок внесення змін до Статуту? Як формуються майнові фонди кооперативу?

14. Директор СТОВ “Славутич” для проведення посівної компанії уклав кредитний договір з банком на 300 тис. грн, заставою він виставив посіви озимої пшениці та ріпаку. У зв’язку з неврожаєм господарство не змогло своєчасно повернути заборгованість за кредитом. Банк звернувся з позовом у господарський суд про стягнення заборгованості. СТОВ “Славутич” мало на балансі два трактори Т-150 К 1980 р. випуску та комбайн “Нива” 1991 р. випуску.

Який правовий статус майна СТОВ? Яке рішення має прийняти суд?

Список нормативних актів та літератури

Господарський кодекс України // Голос України. – 2003. – № 49-50. – 14 берез. – С. 5–27.

Про особливості приватизації майна в АПК: Закон України від 10.07.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 41. – Ст. 188.

Про управління об’єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 р. // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 41. – Ст. 2726.

Про застосування контрактної форми трудового договору з керівником підприємства, що є у загальнодержавній власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.1993 р. // Зб. Постанов. – 1993. – № 6. – Ст. 121.

Господарський кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – №18. – Ст.144.

Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // Там же. – 1997. – № 39. – Ст.261.

Про фермерське господарство: Закон України. // Там же. – 2003. – № 45. – Ст.363.

Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. // Зб. Постанов. – 1996. – № 6. – Ст.192.

Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів, що належать установам та організаціям, які утримуються за рахунок державного або місцевих бюджетів та Інструкція з їх складання: Наказ Головного управління державного казначейства України, Мінекономіки та Держкомстату України від 02.12.1997 р. № 125/70 // Офіц. вісн. України: Зб. поточ. законодавства. – 1997. – № 52/13. – Ст.484.

Про порядок списання матеріальних цінностей з балансу бюджетних установ: Типова інструкція, затв. наказом Головного управління Державного казначейства України та Мінекономіки від 10.08. 2001 р. № 142/181// Офіц. вісн. України. – 2001. – № 38. – Ст.1745.

Про затвердження порядку відчуження об'єктів державної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2007 р. – № 803 // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 43. – Ст.1714.

Про заходи щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 29.01.2001 р. № 62/2001 // Там же. – 2001. – № 5. – Ст.146.

Про затвердження Порядку розподілу та використання майна реорганізованих колективних сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики від 14.03.2001 р. № 62 // Там же. – 2001. – № 15. – Ст.665

Проблеми права власності та господарювання у сільському господарстві: Моногр. /За ред. В.І. Семчика. – К.:ІДП НАН України, 2001. – 216с.

Жушман В., Уркевич В. Правове регулювання майнових аспектів діяльності фермерських господарств за новим за-

конодавством України: окремі проблеми //Право України. – 2004. – № 6. – С.46–50

Курман Т.В. Правовое обеспечение хозяйственной деятельности государственных специализированных сельскохозяйственных предприятий: Моногр. – Х.: СПД-ФЛ Чальцев А.В., 2007. – 208 с.

Тема 13. Правове регулювання здійснення сільськогосподарськими товаровиробниками окремих видів сільськогосподарської діяльності

Питання для обговорення

1. Поняття, сутність та основні ознаки правового регулювання тваринництва. Племінна справа у тваринництві.
2. Особливості правового регулювання виробництва рибної продукції та продукції бджільництва.
3. Правове регулювання насінневої діяльності в Україні. Ринок зерна.
4. Правове регулювання застосування засобів захисту сільськогосподарських рослин.

Завдання

1. Колишні члени рибрадгоспу Іваніна, Щедренко та Ковальов вирішили створити фермерське господарство, щоб займатися розведенням і виловом риби у ставку господарства. Проте у реєстрації їм було відмовлено у зв'язку з тим, що діяльність, пов'язана з промисловим виловом риби, підлягає ліцензуванню, а ліцензії у даних осіб не було.

Чи правомірна відмова державного реєстратора? Які види сільськогосподарської діяльності підлягають ліцензуванню?

2. При перевірці господарської діяльності СТОВ “Корнішон” було складено акт, згідно з яким управління агропромислового розвитку райдержадміністрації зобов'язало товариство підготувати бізнес-план на наступний господарський рік, збіль-

шити посівні площі та вирощувати нові сорти огірків, розроблені Академією аграрних наук. Також було запропоновано впровадити технологію вирощування овочів, розроблену за кордоном і закуплену Міністерством аграрної політики.

Директор товариства, вважаючи розпорядження неправомірним, оскаржив його у господарському суді і міністерстві.

Чи правомірні дії управління агропромислового розвитку і яка його компетенція? Який порядок розгляду цієї скарги?

3. У Статуті сільськогосподарській виробничий кооператив “Довіра” основним напрямком своєї діяльності визначив виробництво зернових культур, цукрового буряку, соняшнику, а також їх реалізацію. У зв’язку з плануванням діяльності кооперативу на наступний виробничий рік його голова доповів, що за минулий рік господарство не одержало запланованих результатів від виробництва і реалізації зернових культур, цукрового буряку і соняшнику, а тому запропонував побудувати олійницю, культивувати овочі і побудувати завод з їх переробки; вирощувати сорго, а також укласти договори по його закупівлі у інших виробників; налагодити виробництво віників, кошиків та інших виробів побутового призначення; реалізувати всю цю продукцію для одержання прибутків. Загальні збори ці пропозиції прийняли.

Чи законне рішення загальних зборів? Якщо ні, то як повинен був вирішити це питання кооператив? Які правові наслідки зміни напряму діяльності сільськогосподарського товариства?

4. У ході перевірки діяльності ФГ “Медобори” обласне управління агропромислового розвитку виявило такі порушення:

- ФГ займається бджільництвом без відповідної ліцензії;
- ветеринарно-санітарний паспорт, який вказує на облік пасік, господарством не отриманий;
- пасіки господарства розташовані не лише на землях, що належать ФГ на праві власності, а й на землях лісового фонду, при цьому за таке землекористування господарство платежі не здійснювало.

У зв'язку з цим управління вимагало усунення вказаних порушень і притягнення голови ФГ до адміністративної відповідальності.

Чи законні вимоги управління? Які порушення допустило ФГ при здійсненні виробничо-господарської діяльності?

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 4 лип. 2002 р. № 37-6.

Про насіння та садівний матеріал: Закон України від 26 груд. 2002 р. № 411-6.

Про молоко та молочні продукти: Закон України від 24 черв. 2004 р. № 1870-6.

Загальнодержавна програма селекції у тваринництві на період до 2010 р.: Затверджено Законом України від 19 лют. 2004 р. № 1517-6.

Тимчасовий порядок ведення рибного господарства і здійснення рибальства: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 28 верес. № 1192.

Інструкція про порядок проведення робіт з відтворення водних живих ресурсів: Затверджено наказом Міністерства аграрної політики від 8 черв. 2004 р. № 215.

Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру: Закон України від 17 черв. 1999 р.

Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 21 груд. 1999 р.

Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 берез. 1995 р.

Про карантин рослин: Закон України від 30 черв. 1993 р.

5. СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

Аграрна біржа – юридична особа, створена згідно із Законом України “Про товарну біржу”, яка підпадає під регулювання норм цього закону і ст. 279 – 282 Господарського кодексу України та надає послуги суб’єктам господарювання з укладення біржових договорів щодо сільськогосподарської продукції, товарних деривативів, базовим активом яких є сільськогосподарська продукція, іпотечних сертифікатів та іпотечних закладних, а також з проведення розрахунково-клірингової діяльності за ними.

Аграрний ринок – сукупність правовідносин, пов’язаних з укладенням та виконанням цивільно-правових договорів щодо сільськогосподарської продукції.

Аграрні правовідносини – це врегульований нормами права (аграрного та інших галузей) комплекс суспільних відносин, які виникають між сільгосптоваровиробниками – суб’єктами аграрного господарювання, з одного боку, та іншими господарюючими суб’єктами, членами сільгосппідприємств, їх найманими працівниками, органами державної влади, органами місцевого самоврядування – з другого, з приводу конкретних об’єктів (майна, земель, праці тощо) на підставі певних юридичних фактів і які надають їх учасникам взаємозумовлені права й обов’язки в царині сільськогосподарської й пов’язаної з нею діяльності.

Асоційований член сільськогосподарського кооперативу – фізична чи юридична особа, що зробила пайовий внесок і користується правом дорадчого голосу в кооперативі.

Банкрутство – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Безпечність харчового продукту – стан харчового продукту, що є результатом діяльності виробництва та обігу, яка здійснюється з дотриманням вимог, встановлених санітарними нормами та/або технічними регламентами, та забезпечує впевненість у тому, що харчовий продукт не завдасть шкоди здоров’ю людини (споживача), якщо він спожитий за призначенням.

Виробничо-господарська діяльність – врегульовані нормами аграрного права та суміжних галузей права суспільні відносини з виробництва, переробки, зберігання та реалізації сільськогосподарської продукції, а також виробництво інших матеріальних цінностей та надання послуг з метою отримання прибутку.

Внутрішні аграрні правовідносини – це врегульовані нормами аграрного права комплекс суспільних відносин, які виникають між сільгосппідприємствами і їх членами, їх структурними підрозділами, найманими працівниками й органами управління з приводу земель, майна, праці та інших об'єктів на підставі членства (участі) в сільгосппідприємстві, трудового договору (контракту) з ним і які надають їх учасникам взаємозумовлені суб'єктивні права та юридичні обов'язки.

Вступний внесок – внесок фізичної або юридичної особи в грошовій формі понад пай при вступі до сільськогосподарського кооперативу для організаційного забезпечення його діяльності в розмірах, установлених Статутом. Вступний внесок зараховується в неподільний фонд і у разі виходу з кооперативу не повертається.

Голова фермерського господарства – його засновник або інша визначена Статутом фермерського господарства особа.

Державна аграрна інтервенція – продаж або придбання сільськогосподарської продукції на організованому аграрному ринку з метою забезпечення цінової стабільності.

Державна аграрна товарна інтервенція – продаж сільськогосподарської продукції при зростанні цін на організованому аграрному ринку понад максимальний рівень, що здійснюється з метою досягнення рівня рівноваги, у тому числі шляхом продажу товарних деривативів.

Державна аграрна фінансова інтервенція – придбання сільськогосподарської продукції при падінні спотових цін на організованому аграрному ринку нижче мінімального рівня, які здійснюються з метою досягнення рівня рівноваги, у тому числі шляхом придбання товарних деривативів.

Державно-правове регулювання сільського господарства – сукупність економіко-правових заходів з цілеспрямованого впливу держави на аграрні правовідносини, що полягає у прийнятті нормативно-правових актів, створенні, органі-

зації діяльності та визначенні компетенції системи державних органів у галузі сільського господарства.

Діяльність у сфері лісового господарства (лісництва) – діяльність із саджання, вирощування чи зрубівання дерев або чагарників та догляд за ними (крім зрубівання дерев чи чагарників у межах Кримських та Карпатських гір, що з метою оподаткування цим податком вважається промисловим виробництвом), збирання дикорослих грибів та ягід.

Діяльність у сфері рибальства – а) виловлювання прісноводної (лиманної) риби чи інших прісноводних (лиманних) та їх розведення; б) збір мушлів, устриць, ракоподібних, жаб, дикорослих водоростей та діяльність з їх розведення.

Діяльність у сфері сільського господарства – а) діяльність з виробництва продукції рослинництва, а саме рослинних культур, а також діяльність з вирощування фруктів та овочів, квітів та декоративних рослин (у відкритих або закритих ґрунтах), грибів, насіння, прянощів, саджанців та водоростей; б) діяльність з виробництва продукції тваринництва, а саме свійської худоби, у тому числі (але не виключно) продукції птахівництва, кролівництва, бджільництва, розведення шовкопрядів та змії, інших їстівних ссавців, птахів та плазунів.

Додаткова оплата праці – додаткова до основної оплати заохочувальна винагорода, що видається працівникові в заздалегідь передбачених розмірах за вироблену сільськогосподарську продукцію з урахуванням її кількості та якості (одержання понадпланового врожаю, за винахідливість, трудові успіхи тощо).

Додатковий пайовий внесок – внесок члена сільськогосподарського кооперативу понад обов'язковий пайовий внесок, який передається ним за власним бажанням до пайового фонду.

Заробітна плата – грошове вираження основної форми винагороди, яку підприємство зобов'язане виплачувати працівникам за їхню працю протягом встановленого робочого часу відповідно до її кількості та якості за попередньо встановленою нормою і не нижче визначеного державою мінімального розміру.

Заставна закупівля – зарахування до державного промислового резерву об'єкта державного цінового регулювання –

предмета застави у разі, коли бюджетна позика та/або плата за її використання не були погашені у строк, передбачений договором.

Заставна ціна (ціна підтримки) – гарантована державою ціна продукції, яка відшкодовує середньогалузеві нормативні витрати та забезпечує мінімальний прибуток, достатній для відтворення виробництва.

Землі сільськогосподарського призначення – землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури або призначені для цих цілей.

Зерно – плоди зернових, зернобобових та олійних культур, які використовуються для харчових, насінневих, кормових та технічних цілей.

Знижена кредитна ставка – ставка, яка застосовується при наданні кредитів сільськогосподарським підприємствам у режимі спеціального кредитування.

Зовнішні аграрні правовідносини – це врегульований нормами права (аграрного та інших галузей) комплекс суспільних відносин, що виникають між сільгосптоваровиробниками (суб'єктами аграрного господарювання), з одного боку, та іншими господарюючими суб'єктами, фізичними особами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, – з другого, з приводу конкретних об'єктів (майна, земель, праці тощо) на підставі договору, через спричинення шкоди, внаслідок видання уповноваженим органом нормативно-правового акта тощо і надають їх учасникам взаємозумовлені права й обов'язки у сфері сільськогосподарської й пов'язаної з нею діяльності.

Колективне сільськогосподарське підприємство – добровільне об'єднання громадян у самостійне підприємство для спільного виробництва сільськогосподарської продукції та товарів; діє на засадах підприємництва та самоврядування.

Компенсація кредитних ставок – відшкодування державою частини вартості кредитів, одержаних сільськогосподарськими товаровиробниками за комерційними ставками згідно з договорами.

Кооперативні виплати – частина доходу сільськогосподарського кооперативу, яка розподіляється між його членами пропорційно їх участі у накопиченні цього доходу.

Кредитне забезпечення сільського господарства – система заходів держави, спрямованих на задоволення потреб сільськогосподарських товаровиробників у кредитних ресурсах у визначений період.

Маркетинговий період – період, який розпочинається з місяця, у якому починає поставлятися (продаватися) окремих вид продукції рослинництва відповідного врожаю, та закінчується останнім числом місяця, що передує місяцю, в якому починає поставлятися (продаватися) такий самий вид продукції рослинництва наступного врожаю. Для інших видів сільськогосподарської продукції маркетинговий період дорівнює одному бюджетному (фінансовому) року.

Міністерство аграрної політики України (Мінагрополітики) – головний орган у системі центральних органів виконавчої влади з питань забезпечення реалізації державної аграрної політики, продовольчої безпеки держави, державного управління у сфері сільського господарства, садівництва, виноградарства, харчової і переробної промисловості та комплексного розвитку сільських територій, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Моніторинг аграрного ринку – система спостереження, збирання, оброблення, передавання, зберігання та аналізу інформації на аграрному ринку про попит і пропозицію на сільськогосподарську продукцію протягом маркетингового періоду окремих видів сільськогосподарської продукції.

Негайна поставка (спот) – поставка товару на організований аграрний ринок на умовах, що передбачають передання у власність або розпорядження на такий товар контрагенту протягом п'яти робочих днів, наступних за днем укладення відповідного цивільно-правового договору при виконанні контрагентом його умов.

Неплатоспроможність – неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку сплати грошових зобов'язань перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове держав-

не пенсійне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності.

Об'єднання (асоціація, спілка) сільськогосподарських кооперативів – формування, засноване кооперативами на засадах членства і добровільності для спільного здійснення будь-якої не забороненої законодавством діяльності, пов'язаної із сільськогосподарським виробництвом і захистом економічних інтересів кооперативів, наданням їм інформаційної, консультативно-методичної та іншої допомоги.

Оплата праці – винагорода за живу (професійно-технічну, розумову) та уречевлену працю, вкладену у сільськогосподарське виробництво.

Організований аграрний ринок – сукупність правовідносин, пов'язаних з укладенням та виконанням цивільно-правових договорів, предметом яких є сільськогосподарська продукція, за стандартизованими умовами та реквізитами біржових договорів і правилами аграрної біржі.

Оренда землі – це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для проведення підприємницької та інших видів діяльності.

Основна оплата праці – винагорода, яку одержує працівник сільськогосподарського підприємства залежно від кількості та якості вкладеної ним суспільно корисної праці та її результатів відповідно до систем оплати праці, тарифних ставок, відрядних розцінок, посадових окладів, а також надбавок і доплат у розмірах, встановлених відповідними правовими актами.

Особисте селянське господарство – це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб через виробництво, переробку і споживання сільськогосподарської продукції, реалізацію її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму.

Пайовий внесок – майновий внесок члена кооперативу у створення та розвиток сільськогосподарського кооперативу, який здійснюється шляхом передачі сільськогосподарському

кооперативу майна, в тому числі грошей, майнових прав, а також земельної ділянки.

Пестициди – токсичні речовини, їх сполуки або суміші речовин хімічного чи біологічного походження, призначені для знищення, регуляції та припинення розповсюдження шкідливих організмів, внаслідок діяльності яких уражаються рослини, тварини, люди і завдається шкода матеріальним цінностям, а також гризунів, бур'янів, деревної або чагарникової рослинності, забруднюючих видів риби.

Плата за землю – земельний податок або орендна плата, що визначається залежно від грошової оцінки земель.

Племінна справа – система зоотехнічних, селекційних та організаційно-господарських заходів, спрямованих на поліпшення племінних і продуктивних якостей тварин.

Племінна тварина – чистопородна або одержана за затвердженою програмою породного вдосконалення тварина, що має племінну (генетичну) цінність і може використовуватися в селекційному процесі відповідно до чинних загальнодержавних програм селекції.

Послуги, супутні веденню сільськогосподарської діяльності: а) сіяння та садження рослин, збирання врожаю, його брикетування чи складування, інших польових робіт, включаючи внесення добрив та засобів захисту рослин; б) пакування та підготовка до продажу, в тому числі сушіння, очистка, розмелювання, дезінфекція та силосування сільськогосподарської продукції; в) зберігання сільськогосподарської продукції; г) вирощування, розведення, відгодівля та забій свійської худоби, застосування засобів захисту тварин, проведення проти-епізоотичних заходів; г) надання послуг іншим сільськогосподарським підприємствам з використанням сільськогосподарської техніки, крім надання такої техніки в оренду (лізинг); д) надання послуг загальноуправлінського значення (з питань оподаткування, бухгалтерської звітності та обліку, організації внутрішнього виробничого управління), а також збуту (продажу, поставки) сільськогосподарської продукції, вирощеної, відгодованої, виловленої або зібраної (заготовленої) безпосередньо платником податку; е) знищення бур'яну та шкідливих комах, обробка посівів і сільськогосподарських площ засобами

захисту рослин, а також використання засобів захисту тварин; є) експлуатація меліоративного (зрошувального) та іригаційного обладнання для посівних площ та сільськогосподарських угідь.

Продовольча безпека – захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування для підтримання її звичайної життєвої діяльності.

Продукція сільського господарства (сільськогосподарська продукція) – продукція, що виробляється в сільському господарстві та відповідає кодам 01.11 – 01.42 та 05.00.1 – 05.00.42 Державного класифікатора продукції та послуг ДК 016-97.

Режим спеціального кредитування – система заходів держави, спрямованих на кредитне забезпечення сільськогосподарських підприємств з урахуванням специфіки їх виробничо-фінансової діяльності.

Ринок зерна – система товарно-грошових відносин, що виникають між його суб'єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання зерна на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації зерна та визначення цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням.

Сільське господарство (сільськогосподарське виробництво) – вид господарської діяльності з виробництва продукції, яка пов'язана з біологічними процесами її вирощування, призначеної для споживання в сирому і переробленому вигляді та для використання на нехарчові цілі.

Сільськогосподарська кооперація – система сільськогосподарських кооперативів, об'єднань, створених з метою задоволення економічних потреб членів кооперативу.

Сільськогосподарська продукція – товари, які виробляються внаслідок діяльності у сфері сільського господарства, лісового господарства чи рибальства (крім підакцизних).

Сільськогосподарська продукція – товари, які підпадають під визначення 1 – 24 груп УКТ ЗЕД. Норми цього Закону не поширюються на підакцизні товари.

Сільськогосподарське підприємство (включаючи фермерське, рибальське та рибницьке господарства) –

юридична особа, основним видом діяльності якої є вирощування та переробка сільськогосподарської продукції, виручка від реалізації якої становить не менше 50 % загальної суми виручки.

Сільськогосподарський виробничий кооператив – юридична особа, що утворена шляхом об'єднання фізичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, для спільного виробництва продукції сільського, рибного, лісового господарств на засадах обов'язкової трудової участі у процесі виробництва.

Сільськогосподарський кооператив – юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, що є сільськогосподарськими товаровиробниками, на засадах добровільного членства та об'єднання майнових пайових внесків для спільної виробничої діяльності у сільському господарстві та обслуговування переважно членів кооперативу.

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – кооператив, створений для надання послуг переважно членам кооперативу та іншим особам з метою провадження їх сільськогосподарської діяльності.

Сільськогосподарський товаровиробник – фізична або юридична особа незалежно від форми власності та господарювання, в якої валовий дохід, отриманий від операцій з реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки, за наявності сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень тощо) та/або поголів'я сільськогосподарських тварин у власному користуванні, в тому числі й на умовах оренди, за попередній звітний (податковий) рік перевищує 75 % загальної суми валового доходу. Це обмеження не поширюється на осіб, які ведуть особисте селянське господарство.

Сільськогосподарський товаровиробник – фізична або юридична особа, яка займається виробництвом і переробкою власновиробленої сільськогосподарської продукції та її реалізацією.

Участь у господарській діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу – поставка (збут) продукції, сировини через сільськогосподарський кооператив,

придбання товарів у сільськогосподарському кооперативі, користування послугами сільськогосподарського кооперативу.

Фермерське господарство – форма підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства відповідно до закону.

Фіксований сільськогосподарський податок – це податок, який не змінюється протягом терміну, визначеного Законом України “Про фіксований сільськогосподарський податок”, і нараховується з одиниці земельної площі. Фіксований сільськогосподарський податок сплачується в рахунок таких податків і зборів (обов’язкових платежів): податку на прибуток підприємства; плати (податку) за землю; податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів; комунального податку; збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету; плати за придбання торгового патенту на здійснення торговельної діяльності; збору за спеціальне водокористування.

Форвард, ф’ючерс та опціон – різновиди товарних деривативів, де права й обов’язки сторін угоди визначаються згідно із п. 1.5 ст. 1 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”.

Член сільськогосподарського кооперативу – фізична або юридична особа, яка зробила вступний і пайовий внески в розмірах, запроваджених Статутом кооперативу, визнає принципи і цілі кооперативу, дотримується вимог його Статуту і користується правом ухвального голосу в кооперативі.

Члени фермерського господарства – подружжя, їх батьки, діти, які досягли 14-річного віку, інші члени сім’ї, родичі, які об’єдналися для спільного ведення фермерського господарства, визнають і дотримуються положень Статуту фермерського господарства.

Якість харчового продукту – ступінь досконалості властивостей та характерних рис харчового продукту, які здатні задовольнити потреби (вимоги) та побажання тих, хто споживає або використовує цей харчовий продукт.

6. ПОТОЧНИЙ (МОДУЛЬНИЙ) КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Опис предмета курсу “Аграрне право”

Курс	Напря́м, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу (структура залікового кредиту)
<p>Кількість кредитів ECTS: 2,8</p> <p>Модулів: 3</p> <p>Змістових модулів: 3</p> <p>Загальна кількість годин: 108</p>	<p>6.0601 “Право”</p> <p>7.06001 “Спеціаліст”</p>	<p>Обов’язкова:</p> <p>Модуль I Лекції: 42 Практичні заняття: 22</p> <p>Модуль II Індивідуальна робота: 28</p> <p>Модуль III Самостійна робота: 16</p> <p>Вид контролю: поточний модульний контроль; кон- трольні роботи; іспит.</p>

7. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОТОЧНОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Знання студентів з навчального курсу “Аграрне право” оцінюються на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК). Загальним об’єктом оцінювання знань студентів при ПМК є рівень засвоєння ними відповідних частин навчальної програми.

Завданням ПМК є перевірка розуміння та опанування навчального матеріалу відповідно до змістового модуля, здатності осмислити зміст теми чи розділу навчальної програми, умінь застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.

Об’єктами поточного модульного контролю знань студентів з аграрного права є:

- успішність на практичних заняттях;
- виконання модульних контрольних завдань.

Оцінювання результатів ПМК здійснюється викладачем наприкінці вивчення кожного змістового модуля.

Критеріями оцінювання поточного модульного контролю є:

- успішність на практичних заняттях (відвідування відповідних форм навчального процесу, рівень знань за результатом практичних занять, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань) – від 0 до 8 балів;
- оцінка за модульну контрольну роботу – від 0 до 4 балів.

Виконання модульних контрольних завдань проводиться у формі тестування.

Перелік тестів, питань і завдань, порядок і час їх складання, критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до відома студентів на початку навчального року, що передуює їх проведенню.

Підсумковий бал за результатами ПМК оформляється під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Загальна кількість балів за ПМК при вивченні курсу “Аграрне право” складає 36 балів. Кожен модуль (I–III) оцінюється у 12 балів. Результати ПМК знань студентів вносяться до відомості обліку поточної успішності та є основою для встано-

влення рівня загальної успішності студента і враховуються при визначенні балів за підсумковий контроль знань.

У разі невиконання завдань ПМК з об'єктивних причин студенти мають право за дозволом декана відповідного факультету скласти їх до наступного ПМК. Час та порядок складання визначається деканом відповідного факультету і кафедрою.

8. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Відповідно до “Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців” індивідуальна робота студентів з курсу “Аграрне право” передбачає засвоєння та підготовку такого навчального матеріалу:

- анотації з прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис тощо;
- реферат за вузькоспеціальною проблематикою;
- складання термінологічних словників;
- складання тематичних кросвордів;
- участь у роботі студентського наукового гуртка;
- підготовка й опублікування наукової статті, тез наукової доповіді на конференції та участь у конференції.

Вибір студентом індивідуальної роботи здійснюється за погодженням з кафедрою на початку навчального року. Організацію, контроль та оцінку якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснює керівник, який закріплюється кафедрою за студентською навчальною групою. За індивідуальну роботу по засвоєнню навчального матеріалу з курсу “Аграрне право” студент може отримати 14 балів.

Індивідуальна робота подається для перевірки та оцінювання за 15 днів до початку екзаменаційної сесії.

Розподіл балів за курсом “Аграрне право”

Модуль I (поточне тестування)			Модуль II (індиві- дуальна робота)	Підсум- ковий іспит	Сума
ЗМ I	ЗМ II	ЗМ III	14	50	100
12	12	12			

ЗМ – зміс-
товий мо-
дуль

9. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АГРАРНЕ ПРАВО”

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів з аграрного права здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК), індивідуальної роботи студентів та підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ) за 100-бальною шкалою. Результати ПМК та індивідуальної роботи студентів оцінюються в діапазоні від 0 до 50 балів; завдання, що виносяться на ПКЗ, – від 0 до 50 балів.

ПКЗ проводиться у формі іспиту з ключових питань, що потребують творчої відповіді та уміння використовувати отримані знання.

Конкретний перелік питань і завдання, що охоплюють зміст навчальної дисципліни, визначаються кафедрою та доводяться до відома студентів на початку навчального року. Екзаменаційний білет містить, як правило, три питання.

До відомості обліку підсумкової успішності заносяться сумарні результати в балах ПМК, індивідуальної роботи студентів та ПКЗ.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку згідно з шкалою, приведеною нижче.

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮАУ
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	ДОБРЕ – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75-79
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але із значною кількістю недоліків	3	70-74
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1-34

10. ПРИБЛИЗНИЙ ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АГРАРНЕ ПРАВО”

1. Основні напрямки аграрної реформи в Україні.
2. Основні напрямки розвитку агропромислового комплексу в Україні.
3. Поняття і предмет аграрного права.
4. Методи правового регулювання в аграрному праві.
5. Принципи аграрного права.
6. Система аграрного права, його співвідношення з іншими галузями права.
7. Загальна характеристика аграрного законодавства на сучасному етапі.
8. Загальна характеристика та особливості джерел аграрного права. Характеристика, види й юридична сила локальних актів.
9. Конституція України, Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, Укази Президента України як джерела аграрного права.
10. Підзаконні правові акти в системі аграрного законодавства.
11. Роль і значення узагальнень судової практики у забезпеченні належного правозастосування в агропромисловому комплексі України.
12. Поняття аграрних правовідносин. Їх елементи та класифікація.
13. Поняття, зміст, принципи і методи державного регулювання аграрних відносин.
14. Правові підстави і межі державного втручання у діяльність аграрних товаровиробників.
15. Правові форми і методи державного регулювання сільськогосподарськими підприємствами й об'єднаннями.
16. Система органів державного регулювання в агропромисловому комплексі України та їх компетенція.
17. Державний нагляд за технічним станом машинно-тракторного парку в сільськогосподарських підприємствах і об'єднаннях.

18. Основні напрямки державної підтримки сільського-сподарського виробництва.

19. Правове регулювання страхування майна сільсько-господарських підприємств.

20. Правове регулювання сплати податків сільськогосподарськими підприємствами. Визначення їх розмірів і порядку оплати.

21. Поняття та класифікація суб'єктів аграрних правовідносин.

22. Основні ознаки та види сільськогосподарських кооперативів.

23. Види та ознаки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

24. Правове становище агробіржі як суб'єкта аграрних відносин.

25. Порядок створення сільськогосподарських кооперативів та їх об'єднань.

26. Особливості правосуб'єктності державних сільськогосподарських підприємств як суб'єктів аграрних правовідносин.

27. Порядок створення, реорганізації, ліквідації державних сільськогосподарських підприємств.

28. Ознаки та особливості правосуб'єктності аграрних об'єднань.

29. Реорганізація та ліквідація сільськогосподарських кооперативів.

30. Особливості припинення діяльності сільськогосподарських підприємств внаслідок банкрутства.

31. Права й обов'язки громадян як засновників та членів суб'єктів аграрного підприємництва кооперативного типу.

32. Поняття й особливості права засновництва та права участі громадян в сільськогосподарських підприємствах корпоративного типу. Їх права й обов'язки.

33. Порядок, умови, правові наслідки припинення права членства і права участі громадян у підприємствах кооперативного та корпоративного типів.

34. Наймані працівники сільськогосподарських підприємств як суб'єкти аграрних правовідносин.

35. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного підприємництва.

36. Поняття та сутність виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників.

37. Правове регулювання створення і діяльності підсобних виробництв і промислів у сільськогосподарському підприємстві.

38. Правове забезпечення якості сільськогосподарської продукції.

39. Майнові фонди сільськогосподарських кооперативів та їх правовий режим.

40. Правовий режим майна сільськогосподарських підприємств корпоративного типу. Майнові фонди.

41. Відповідальність за потрапу посівів сільськогосподарських підприємств.

42. Правовий режим основних, обігових та інших фондів державного сільськогосподарського підприємства.

43. Державні (комунальні) аграрні підприємства як суб'єкти майнових прав.

44. Гарантії і захист майнових прав сільськогосподарських підприємств і об'єднань.

45. Особливості приватизації майна у сільському господарстві.

46. Основні напрямки земельної реформи у сільському господарстві.

47. Загальна характеристика Закону України від 15 трав. 2003 р. "Про особисте селянське господарство".

48. Порядок і особливості приватизації майна сільськогосподарських державних підприємств.

49. Способи приватизації державного майна в агропромисловому комплексі. Загальна характеристика Закону України "Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі".

50. Характеристика та основні принципи управління сільськогосподарськими підприємствами.

51. Поняття та ознаки фермерського господарства.

52. Поняття та особливості аграрно-договірних відносин.

53. Умови та порядок припинення діяльності фермерського господарства.

54. Порядок розгляду розбіжностей, що виникають при укладенні господарських договорів, а також майнових спорів сільськогосподарських підприємств і об'єднань.

55. Правове забезпечення соціального розвитку села.

56. Дисциплінарна відповідальність працівників сільськогосподарських підприємств за скоєний дисциплінарний проступок.

57. Порядок та особливості перевodu на іншу роботу у зв'язку з виробничою необхідністю в сільськогосподарських підприємствах.

58. Компетенція директора державного сільськогосподарського підприємства. Повноваження загальних зборів трудового колективу та його ради.

59. Види відповідальності за порушення договірних відносин в агропромисловому комплексі.

60. Види договірних зобов'язань сільськогосподарських товаровиробників.

61. Поняття, особливості та принципи організації виробничого процесу в аграрному секторі економіки.

62. Об'єкти права власності підприємств корпоративного типу. Майнові фонди.

63. Договірні відносини по реалізації сільськогосподарської продукції.

64. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення.

65. Право власності фермерського господарства на майно, кошти, вироблену продукцію, одержані прибутки.

66. Система органів управління в сільськогосподарських кооперативах та їх повноваження.

67. Система органів управління в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.

68. Договори в сфері господарського і технічного обслуговування сільськогосподарських підприємств і об'єднань.

69. Поняття особистого селянського господарства та його ознаки.

70. Органи управління державного сільськогосподарського підприємства.

71. Договірні відносини в сфері матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств і об'єднань.

72. Договірні орендні правовідносини в агропромисло-
вому комплексі.

73. Договори в сфері капітального будівництва в сіль-
ськогосподарських підприємствах і об'єднаннях.

74. Загальна характеристика Закону України "Про
пріоритетність соціального розвитку села і агропромислового
комплексу в народному господарстві".

75. Правове становище спеціалістів сільськогосподар-
ських підприємств. Їх права та обов'язки.

76. Правове становище фермерських господарств.

77. Правове становище виробничо-господарських під-
розділів як форми організації праці в підприємствах агропро-
мислового комплексу.

78. Правове регулювання розподілу дивідендів між
власниками акцій підприємств корпоративного типу.

79. Поняття та особливості оплати праці в сільськогос-
подарських кооперативах.

80. Характеристика нормативно-правових і локальних
актів про оплату праці.

81. Поняття власності сільськогосподарських підпри-
ємств кооперативного типу.

82. Збереження та підвищення родючості землі, плата
за землю. Охорона земель як об'єкта природного середовища.

83. Право власності особистого селянського господарства.

84. Правовий режим земель сільськогосподарських
підприємств.

85. Юридична служба в агропромисловому комплексі
України.

86. Земельні правовідносини у фермерському госпо-
дарстві.

87. Основні правила з охорони праці, техніки безпеки і
виробничої санітарії сільськогосподарських підприємств і
об'єднань.

88. Види матеріальної відповідальності працівників
сільського господарства. Умови притягнення до матеріальної
відповідальності.

89. Правове регулювання часу праці і часу відпочинку
працівників сільськогосподарських підприємств.

90. Загальна характеристика аграрного законодавства
зарубіжних країн.

ЗМІСТ

1.	Вступ	3
2.	Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи	5
3.	Програма навчальної дисципліни “Аграрне право”	7
4.	Завдання до практичних занять.....	13
5.	Словник основних термінів.....	76
6.	Поточний (модульний) контроль знань студентів.....	86
7.	Організація поточного модульного контролю.....	87
8.	Індивідуальна робота студентів.....	89
9.	Критерії оцінки успішності студентів з навчальної дисципліни “Аграрне право ”.....	90
10.	Приблизний перелік екзаменаційних питань з навчальної дисципліни “Аграрне право”.....	92